

ISSN:2944-9499

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ**

ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ Α/Α7

**Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΧΑΜΑΣ ΤΗΝ 7^η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2023**

ISBN 978 – 618 – 86285 – 7 - 1

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΑΘΗΝΑ

Ιπποκράτης Δασκαλάκης
Αντιστράτηγος ε. α.
Δρ Διεθνών Σχέσεων
Διευθυντής Μελετών ΕΛΙΣΜΕ

Παναγιώτης Γκαρτζονίκας
Αντιστράτηγος ε. α..
Μέλος ΕΛΙΣΜΕ

**Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΑΜΑΣ ΤΗΝ 7^η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2023**

ΤΕΥΧΟΣ 7 / ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2023

Επιμέλεια: Ιπποκράτης Δασκαλάκης

**Υπεύθυνος εκδόσεων του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών
Μελετών: Κωνσταντίνος Αργυρόπουλος**

Copyright: ΕΛΙΣΜΕ

ISBN:978- 618- 86285-7-1

Επισημαίνεται, ότι κατά τον Ν. 2121/1993 και τις Διεθνείς Συμβάσεις, όπως η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης (που έχει επικυρωθεί με τον Ν.100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε έντυπο, ηλεκτρονικό ή άλλο τρόπο, είτε μέσω του διαδικτύου, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του ΕΛΙΣΜΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Στρατηγικός Αιφνιδιασμός: Από τη Γάζα στο Αιγαίο.
Αντγος εα Παναγιώτης Γκαρτζονίκας
2. Τα Αίτια του Στρατηγικού Αιφνιδιασμού του Ισραήλ στις 07 Οκτωβρίου 2023.
Αντγος εα-Δρ Διεθνών Σχέσεων Ιπποκράτης Δασκαλάκης.
3. Συμπεράσματα επί των Πολιτικοστρατιωτικών Σχέσεων από το Πρόσφατο Παρελθόν του Ισραήλ.
Αντγος εα-Δρ Διεθνών Σχέσεων Ιπποκράτης Δασκαλάκης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τραγικά γεγονότα στην Παλαιστίνη βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη χωρίς να μπορούμε να προσδιορίσουμε ούτε την έκβαση αλλά ούτε και τις συνέπειες τους στα διάφορα επίπεδα.

Αναμφίβολα η γειτνίαση του Ελληνισμού με τις περιοχές των γεγονότων καλεί και τη χώρα μας να λάβει θέση έναντι της σύγκρουσης με γνώμονα πάντα τα εθνικά της συμφέροντα, ο τρόπος υλοποίησης των οποίων δεν είναι πάντα προφανής αλλά και το διεθνές δίκαιο που αποτελεί και προμετωπίδα της εξωτερικής μας πολιτικής και την επιθυμία μας για σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο και Μέση Ανατολή. Ενδεχομένως οι τρεις παραπάνω στόχοι να μην είναι πάντοτε απολύτως συμβατοί.

Μέσα στη σύγχυση των αντικρουόμενων πληροφοριών των πρώτων εβδομάδων εγείρονται εύλογα πολλά ερωτήματα, πέραν της έκβασης της σύγκρουσης και της πιθανής νέας μορφής ισορροπίας. Αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι το Ισραήλ αιφνιδιάστηκε από την τρομοκρατική επίθεση της 07 Οκτωβρίου 2023 και θα τολμήσουμε να πούμε ότι πλήγηκε το αποτρεπτικό του γόητρο. Μάλιστα ο αιφνιδιασμός ήταν πλήρης σε όλα τα επίπεδα: στρατηγικό, επιχειρησιακό, τακτικό.

Με το ανά χείρας Τετράδιο των εκδόσεων του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ) προσπαθούμε να δώσουμε μια πρώτη εκτίμηση των αιτιών αυτού του στρατηγικού αιφνιδιασμού του Ισραήλ. Παρατίθενται πρόσφατα ιστορικά παραδείγματα και βασιζόμενοι σε ανοικτές πηγές πληροφοριών αλλά και θεωρητικές προσεγγίσεις και δόγματα λειτουργίες των υπηρεσιών πληροφοριών προσπαθούμε να αναδείξουμε τα αίτια της ισραηλινής αποτυχίας. Φυσικά το βλέμμα μας είναι στραμμένο και στα του οίκου μας με τον κίνδυνο του αιφνιδιασμού -σε κάθε επίπεδο και από κάθε εχθρό- να αποτελεί πάντα μια πιθανότητα που ανησυχεί πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

Βέβαια πέραν της αποτυχίας του όλου συστήματος συλλογής και εκμετάλλευσης πληροφοριών (και) προς αποφυγή του στρατηγικού αιφνιδιασμού αναδεικνύεται και ο σημαίνων ρόλος των πολιτικοστρατιωτικών σχέσεων. Να μη λησμονούμε ότι τελικώς η πολιτική ηγεσία, με διάφορα κριτήρια, είναι αυτή που θα λάβει την κρίσιμη απόφαση της λήξεως των αναγκαίων μέτρων αντ αιφνιδιασμού. Η στρατιωτική όμως ηγεσία -σε συνδυασμό με τις υπηρεσίες πληροφοριών- είναι αυτή που έχει το μέγιστο βάρος παρουσίασης των εκτιμήσεων περί της απειλής και προτάσεως λήψης των ενδεικνυόμενων μέτρων. Η κατεύθυνση όμως του έργου της αναζήτησης των πληροφοριών και η γενικότερη αίσθηση της απειλής και η κουλτούρα ασφαλείας μας -ως έθνους- είναι αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων που μακροχρόνια οικοδομούν ή αποδομούν το όλο σύστημα ασφαλείας.

Ερωτήματα, απαντήσεις και προβληματισμοί παρουσιάζονται στα παρακάτω 3 κείμενα:

Στρατηγικός Αιφνιδιασμός: Από τη Γάζα στο Αιγαίο.

Αντγος εα Παναγιώτης Γκαρτζονίκας.

Τα Αίτια του Στρατηγικού Αιφνιδιασμού του Ισραήλ στις 07 Οκτ. 2023.

Αντγος εα-Δρ Διεθνών Σχέσεων Ιπποκράτης Δασκαλάκης.

Συμπεράσματα επί των Πολιτικοστρατιωτικών Σχέσεων από το Πρόσφατο Παρελθόν του Ισραήλ.

Αντγος εα-Δρ Διεθνών Σχέσεων Ιπποκράτης Δασκαλάκης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ: ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΖΑ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Παναγιώτης Γκαρτζονίκας Αντιστράτηγος (ε.α.)

Η τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς εναντίον του Ισραήλ επανέφερε στο προσκήνιο τον στρατηγικό αιφνιδιασμό. Και μάλιστα με τρόπο εντυπωσιακό, επειδή συνέπεσε μετά από 50 χρόνια με τον αιφνιδιασμό που είχε υποστεί το Ισραήλ το 1973, με την ταυτόχρονη επίθεση Αιγύπτου και Συρίας. Η τελευταία επίθεση δημιούργησε τεράστια αίσθηση παγκοσμίως, επειδή οι υπηρεσίες πληροφοριών του Ισραήλ θεωρούνταν από τις κορυφαίες.

Σύμφωνα με τον εμπειρογνώμονα Richard Betts, «στρατηγικός αιφνιδιασμός προκύπτει στο βαθμό που το θύμα δεν αντιλαμβάνεται εάν, πότε, πού, ή πώς θα επιτεθεί ο αντίπαλος». Η προληπτική επίθεση, η οποία αποσκοπεί με τη χρησιμοποίηση του αιφνιδιασμού να εξασφαλίσει ένα σημαντικό αρχικό πλεονέκτημα, ταυτίζεται στην ουσία με τον στρατηγικό αιφνιδιασμό. Άλλωστε, οι περισσότεροι σύγχρονοι πόλεμοι αρχίζουν με προληπτική επίθεση, χωρίς να κηρύσσονται. Ωστόσο, ο αιφνιδιασμός έχει εφαρμογή όχι μόνο στο στρατηγικό, αλλά και σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο. Δεν είναι τυχαίο ότι ο αιφνιδιασμός συμπεριλαμβάνεται στις αρχές του πολέμου όλων των δυτικών στρατών.

Ο αιφνιδιασμός επιτρέπει στην πλευρά που τον επιτυγχάνει να συγκεντρώσει απαρατήρητες υπέρτερες δυνάμεις στο αποφασιστικό σημείο και να καταλάβει τον αντίπαλο απροετοίμαστο με όρους χρόνου, τόπου, μεθόδου ή νέων τεχνολογιών. Ο αιφνιδιασμός, επιτρέπει την καταστροφή μεγάλου ποσοστού εχθρικών δυνατοτήτων με χαμηλό κόστος ή με μικρότερη ταχύτητα, με αποτέλεσμα να λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής ισχύος. Κάποιες φορές, ο αιφνιδιασμός παρέχει στην ασθενέστερη πλευρά την μόνη ελπίδα να αντισταθμίσει τις αδυναμίες της και τη μοναδική ευκαιρία να υπερνικήσει ισχυρότερο αντίπαλο. Για να πετύχει ο αιφνιδιασμός είναι απαραίτητη η μυστικότητα, καθώς και η εκτεταμένη παραπλάνηση.

Ένας άλλος σημαντικός μελετητής του αντικειμένου, ο Michael Handel, παρατήρησε πως μολονότι ο αιφνιδιασμός ήταν πάντα δυνατός στο τακτικό επίπεδο, η δυνατότητα εφαρμογής του στο στρατηγικό επίπεδο είναι φαινόμενο του 20ού αιώνα. Ο Clausewitz, γράφοντας στις αρχές του 19ου αιώνα, θεωρούσε πως ο αιφνιδιασμός σπάνια θα μπορούσε να είναι εξαιρετικά επιτυχής. «Επομένως, θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε τον αιφνιδιασμό ως βασικό στοιχείο της επιτυχίας στον πόλεμο».

Με την έναρξη του 20ού αιώνα, η αυξημένη ευκινησία, η ταχύτητα, και το βεληνεκές που επιτεύχθηκαν με την εισαγωγή των σιδηροδρόμων, της μηχανοκίνησης και κυρίως με την αεροπορία και τους βαλλιστικούς πυραύλους έχουν καταστήσει εφικτή την επίτευξη του αιφνιδιασμού και στο στρατηγικό επίπεδο. Ο στρατηγικός αιφνιδιασμός

όχι μόνο έγινε εφικτός, αλλά έγινε και πολύ δύσκολο να προληφθεί, παρά τη σημαντική βελτίωση στις δυνατότητες των πληροφοριών.

Αυτό αποδεικνύεται από τις παρακάτω περιπτώσεις: τη γερμανική εισβολή στη Σοβιετική Ένωση (1941), την ιαπωνική στο Pearl Harbor (1941), την εισβολή της Βόρειας στη Νότια Κορέα (1950), την κοινή βρετανο-γαλλο-ισραηλινή επίθεση στην Αίγυπτο (1956), την ισραηλινή προληπτική επίθεση εναντίον της Αιγύπτου που άρχισε τον Πόλεμο των Έξι Ημερών (1967), την αιγυπτοσυριακή επίθεση εναντίον του Ισραήλ (1973), την κατάληψη των Falklands από την Αργεντινή (1982), την προσάρτηση του Κουβέιτ από το Ιράκ (1990), και τις τρομοκρατικές επιθέσεις την 11η Σεπτεμβρίου 2001.

Ενώ τα αποτελέσματα του αιφνιδιασμού μπορεί να είναι συντριπτικά στην αρχή της σύγκρουσης, ο αιφνιδιασμός σπάνια αποδεικνύεται αποφασιστικός. Όπως σημειώνει ο Handel, «δεν υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της αρχικής επιτυχίας του στρατηγικού αιφνιδιασμού και του αποτελέσματος του πολέμου». Δύο παραδείγματα, με θετικά ως ένα σημείο αποτελέσματα στην έκβαση του πολέμου, είναι η καταστροφή της αιγυπτιακής αεροπορίας στο έδαφος στον Πόλεμο των Έξι Ημερών και το αποτέλεσμα του αραβοϊσραηλινού πολέμου το 1973.

Στην πρώτη περίπτωση, η καταστροφή της αιγυπτιακής αεροπορίας επηρέασε σημαντικά τη διεξαγωγή και το αποτέλεσμα του πολέμου. Ωστόσο, μακροπρόθεσμα, η περιφανής στρατιωτική νίκη δεν έλυσε το πολιτικό πρόβλημα και το Ισραήλ καλείται μέχρι σήμερα να διαχειριστεί το ζήτημα των κατεχομένων από το 1967 εδαφών. Στη δεύτερη περίπτωση, η Αίγυπτος που ξεκίνησε τον πόλεμο, υπέστη μάλλον στρατιωτική ήττα. Παρά ταύτα, κατάφερε να πάρει πίσω το Σινά, έστω με περιορισμούς, απεμπολώντας την ηγετική της θέση στον αραβικό κόσμο.

Το γεγονός ότι μία χώρα αιφνιδιάζεται δεν οφείλεται στην έλλειψη πληροφοριών αλλά στις αδυναμίες και τους περιορισμούς που έχει ο κύκλος των πληροφοριών. Συνοπτικά, ορισμένες από τις εξηγήσεις που έχουν δοθεί για αυτές τις αδυναμίες:

- Σήματα και παράσιτα. Οι πληροφορίες που συλλέγονται από μία υπηρεσία πληροφοριών χωρίζονται σε σωστές (σήματα) και λανθασμένες (παράσιτα). Μολονότι η κατηγοριοποίηση έχει θεωρητική αξία, στην πράξη είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσεις τα σήματα από τα παράσιτα.
- Παραπλάνηση. Περίπλοκες επιχειρήσεις παραπλάνησης συνήθως προηγούνται του αιφνιδιασμού, αποσκοπώντας να αποκρύψουν τις προετοιμασίες, την κατεύθυνση και τον χρόνο της επίθεσης.
- Ορθές αντιλήψεις και παρανοήσεις. Η αντικειμενική και ακριβής εκτίμηση των πληροφοριών καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη εξαιτίας των προκαταλήψεων εκείνων που τις ερμηνεύουν, όπως είναι οι ευσεβείς πόθοι, ο βαθμός γνώσης του αντιπάλου, η προβολή της δικής τους κουλτούρας, των ιδεολογικών πεποιθήσεων, του στρατιωτικού δόγματος και των προσδοκιών στον αντίπαλο.
- Προθέσεις και δυνατότητες. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται αφορούν τις προθέσεις και τις δυνατότητες του αντιπάλου. Παρότι αυτό ακούγεται απλό, στην πράξη είναι πολύ δύσκολο. Φυσικά είναι πολύ ευκολότερο να συλλέγεις πληροφορίες για τις δυνατότητες, ειδικά για τις μετρήσιμες, παρά για τις προθέσεις. Οι πολιτικές και στρατιωτικές προθέσεις είναι πολύ εύκολο να αποκρυβούν και να αλλάξουν την τελευταία στιγμή.

- Οργανωτική συμπεριφορά. Οι οργανισμοί τείνουν να αγνοούν πληροφορίες λόγω του κακού συντονισμού των διαφόρων υπηρεσιών, της αναζήτησης συναίνεσης και μείωσης των εσωτερικών εντάσεων.

Στις 6 Οκτωβρίου 1973 το Ισραήλ δέχτηκε τη συνδυασμένη επίθεση Αιγύπτου και Συρίας. Ο αιφνιδιασμός δεν προκλήθηκε από έλλειψη πληροφοριών, το αντίθετο μάλιστα. Η πολιτική και η στρατιωτική ηγεσία του Ισραήλ και οι ιθύνοντες των πληροφοριών, είχαν σχηματίσει την πεποίθηση ότι η Αίγυπτος δεν θα προχωρούσε σε επίθεση, μέχρι να λύσει το πρόβλημα της αεροπορικής υπεροχής. Και η Συρία δεν θα εξαπέλυε επίθεση χωρίς την Αίγυπτο. Οι Ισραηλινοί δεν έλαβαν υπόψη τους το μέγεθος της ταπείνωσης που αισθάνθηκαν οι Άραβες, από την απώλεια των εδαφών τους το 1967, η οποία οδήγησε στην αποφασιστικότητά τους να τα επανακτήσουν.

Ο ισραηλινός στρατός μετά τον αρχικό αιφνιδιασμό συνήλθε και πέτυχε εντυπωσιακά επιχειρησιακά αποτελέσματα. Ο πόλεμος έφερε σεισμό στην ισραηλινή κοινωνία, η οποία είχε πιστέψει μετά το 1967 ότι δεν κινδύνευε πλέον και οδήγησε στην πτώση της κυβέρνησης. Είναι ενδιαφέρον, ότι η Επιτροπή Αγρανατπου συγκροτήθηκε για να διερευνήσει τις ευθύνες, θεώρησε υπεύθυνους τον αρχηγό του επιτελείου, δύο υποστρατήγους, έναν ταξίαρχο και τρεις αντισυνταγματάρχες. Η πρωθυπουργός και ο υπουργός Άμυνας έμειναν στο απυρόβλητο με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν αντιδράσεις.

Ερχόμενοι στις τρομοκρατικές επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, η Χαμάς έπιασε κυριολεκτικά στον ύπνο το Ισραήλ, του οποίου η αποτροπή κατέρρευσε. Εκτιμάται ότι αυτή τη φορά όταν θα αποδοθούν ευθύνες, η πολιτική ηγεσία δεν θα μείνει στο απυρόβλητο. Η Χαμάς κατάφερε να προκαλέσει στο Ισραήλ σε μία ημέρα απώλειες, στρατιωτικών και αμάχων, που είναι σχεδόν οι μισές από τις απώλειες του πολέμου του 1973, που διήρκεσε 19 ημέρες. Επιπλέον η Χαμάς, υπονόμεισε τη φήμη ότι το Ισραήλ είναι περίπου άτρωτο από επιθέσεις μαζικής κλίμακας. Τέλος, επανέφερε στο προσκήνιο το Παλαιστινιακό, υπονομεύοντας ταυτόχρονα τις Συμφωνίες του Αβραάμ.

Το Ισραήλ το 1973 είχε να αντιμετωπίσει δύο τακτικούς στρατούς και τα κατάφερε με επιτυχία. Σήμερα, η κατάσταση είναι πιο περίπλοκη, με πολλά κινούμενα μέρη και πολλούς παίκτες στην περιοχή. Φυσικά δεν είναι η πρώτη φορά που το Ισραήλ αντιμετωπίζει τη Χαμάς. Τα τελευταία 15 χρόνια έχει πραγματοποιήσει στη Γάζα δύο χερσαίες επιχειρήσεις, (2008 και 2014) και μία αεροπορική (2012).

Παρά ταύτα η στρατιωτική στρατηγική του Ισραήλ υπήρξε προβληματική. Αδυνατώντας να βρει πολιτική λύση στην παρατεταμένη σύγκρουση με τη Χαμάς, ακολούθησε τη στρατηγική που Ισραηλινοί αναλυτές έχουν ονομάσει “κουρεύω το γρασίδι”. Δηλαδή στοχοποιώντας την ηγεσία των τρομοκρατικών οργανώσεων (μαζί και κάποιους αμάχους) και βομβαρδίζοντας τις υποδομές τους, απέβλεπε στο να διατηρήσει προσωρινά τη βία σε χαμηλά επίπεδα. Με αυτόν τον τρόπο το Ισραήλ κέρδιζε κάποιο χρόνο μέχρι την επόμενη μεγάλη επιχείρηση, πυροδοτώντας όμως τη ριζοσπαστικοποίηση των Παλαιστινίων.

Το Ισραήλ σήμερα βρίσκεται σε αμηχανία για το ποια στρατηγική πρέπει να ακολουθήσει. Στρατιωτικά έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να “κουρεύει το γρασίδι” αλλά και να σκάψει το χώμα κάτω από το γρασίδι. Ωστόσο, οποιαδήποτε επιχειρησιακή επιτυχία, εάν δεν συνδεθεί με μια πολιτική λύση για τους Παλαιστίνιους, δεν πρόκειται να διαρκέσει. Επιπλέον, η στρατηγική τα προηγούμενα χρόνια έχει αναδείξει τη Χαμάς

ως τον κύριο εκπρόσωπο των Παλαιστινίων, μετά την απαξίωση της Παλαιστινιακής Αρχής.

Σε καθαρά στρατιωτικό επίπεδο, το Ισραήλ αντιμετωπίζει τέσσερις προκλήσεις:

- Πρώτον, η Χαμάς θα είναι προετοιμασμένη. Ακόμα και μία περιορισμένη εισβολή θα έχει κόστος.
- Δεύτερον, οι όμηροι προσθέτουν δυσκολίες σε οποιοδήποτε επιχειρησιακό σχέδιο.
- Τρίτον, το επιχειρησιακό περιβάλλον, κατοικημένος τόπος κι εκτεταμένο δίκτυο σιράγγων, θέτει επιπρόσθετα προβλήματα στην ισραηλινή εκστρατεία.
- Τέταρτον, ο κίνδυνος για μέτωπο στο βορρά με τη Χεζμπολάχ αλλά και μια εξέγερση στη Δυτική Όχθη, θα πολλαπλασιάσουν τα προβλήματα.

Η Ελλάδα δέχτηκε στρατηγικό αιφνιδιασμό το 1974 με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Εδώ δεν μάς ενδιαφέρουν οι συνωμοσιολογικές θεωρίες, ούτε αν ο Ιωαννίδης ήταν προδότης ή τον εξαπάτησαν. Η τουρκική εισβολή, όμως, δεν αναφέρεται στη βιβλιογραφία του στρατηγικού αιφνιδιασμού, πιστεύουμε για δύο λόγους: Αφενός απουσιάζουν οι εγχώριες στρατηγικές αναλύσεις της σύγχρονης ελληνικής πολεμικής ιστορίας, αφετέρου οι ξένοι μελετητές, κατεχόμενοι από στρατιωτικό οριενταλισμό, δεν θεωρούν τους πολέμους μας αρκετά σοβαρούς για να ασχοληθούν. Οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Πάντως, Ελλάδα και Κύπρος δεν αισθάνθηκαν αρκετά μεγάλη την ταπείνωση για να ανακαταλάβουν το κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου. Κάτι τέτοιο δεν ακούστηκε ποτέ ούτε ως μεμακρυσμένη προοπτική. Η Ελλάδα για τον στρατηγικό αιφνιδιασμό, που υλοποιείται επιχειρησιακά με το πρώτο πλήγμα, χρειάζεται να είναι προετοιμασμένη για να μην αιφνιδιαστεί πάλι.

Επιθετικά, χρειαζόμαστε καινοτόμες επιχειρησιακές αντιλήψεις για να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα, διαδοχικά ή εναλλακτικά, χωρίς να στηρίζομαστε μόνο σε μία. Για τις παραμέτρους του πρώτου πλήγματος έχουμε επιχειρηματολογήσει σε παλιότερο άρθρο. Τέλος, θεωρούμε ότι η Ελλάδα χρειάζεται να επανεξετάσει την υπερβολική της εξάρτηση από το δόγμα της αποτροπής. Η αποτροπή δεν είναι πανάκεια και η λειτουργία της σε συμβατικό (μη πυρηνικό) περιβάλλον είναι προβληματική.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΣΤΙΣ 07 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2023

Ιπποκράτης Δασκαλάκη - Αντιστράτηγος (ε.α.)*

Ο πλήρης και πολυεπίπεδος -στρατηγικός, επιχειρησιακός, τακτικός-αιφνιδιασμός στις 7 Οκτωβρίου 2023 ανέδειξε το ερώτημα των αιτιών που οδήγησαν σε αυτό τραγικό αποτέλεσμα για το κράτος του Ισραήλ. Επί του παρόντος μπορούμε να κάνουμε μόνο εικασίες καθόσον ελάχιστα στοιχεία έχουμε στη διάθεση μας και η ομίχλη των εν εξελίξει συγκρούσεων καθιστά ακόμη δυσκολότερη τη διερεύνηση. Αναμφίβολα η εξέταση της αιφνιδιαστικής αυτής εισβολής θα αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας πλάι σε μια ατελείωτη σειρά αιφνιδιασμών που «ακατανόητα» για την πλειοψηφία του κόσμου, υπέστησαν πανίσχυρες δυνάμεις και ικανότες υπηρεσίες πληροφοριών. Ανέκαθεν ο κλονισμός του αιφνιδιασμού και γενικότερα η πραγματοποίηση του μη αναμενόμενου (σύμφωνα με την «κοινή» λογική), οδηγεί και στην εμφάνιση θεωριών συνωμοσίας. Οι κλασσικοί αιφνιδιασμοί των τελευταίων 100 ετών (Perl Harbor, Yom Kippur, 11^η Σεπτεμβρίου), συνδέονται, με μεγαλύτερη ή μικρότερη αξιοπιστία, με συνωμοσιολογικά σενάρια. Συνήθως η καταφυγή σε ανάλογα σενάρια είναι ευκολότερη, πιο συναρπαστική και για ορισμένους πιο «βολική» από τη δύσκολη και ενοχλητική αναζήτηση σωρείας αστοχιών, θεσμικών δυσλειτουργιών και ανθρώπινων σφαλμάτων. Συνήθως, πίσω από τις παραπάνω αστοχίες υποκρύπτεται ένας βαθύτερος εφησυχασμός, υπεροψία, ατυχείς συμπτώσεις, υπερτίμηση των ημετέρων δυνάμεων σε συνδυασμό με υποτίμηση των ικανοτήτων του αντιπάλου που τελικά όμως αποδεικνύεται καλά προετοιμασμένος.

Ελλείψη λοιπών αξιόπιστων στοιχείων, θα καταφύγουμε στην παράθεση δημοσιευμάτων, απόψεων, θεωρητικών κειμένων και σχετικών εγχειριδίων αλλά και σε πρόσφατα ιστορικά παραδείγματα για να διερευνήσουμε τα αίτια της ισραηλινής αποτυχίας που είχε ως αποτέλεσμα τεράστιο κόστος σε ανθρώπινες ζωές αλλά και επέφερε σοβαρό πλήγμα στο επί δεκαετίες προσεκτικά οικοδομούμενο ισραηλινό γόητρο και αποτρεπτική ικανότητα. Συγχρόνως θα χρησιμοποιήσουμε ερωτήματα ενώ θα παρουσιάσουμε και ενίοτε αντικρουόμενες απόψεις.

Ξεκινάμε την προσέγγιση με ένα ερώτημα: Ο αιφνιδιασμός της 7^{ης} Οκτωβρίου υπήρξε πρωτοφανές συμβάν στην ιστορία του σύγχρονου ισραηλινού κράτους; Η απάντηση είναι καταφανώς αρνητική. Αρχικά τον Μάιο του 1967, τρεις περίπου εβδομάδες πριν την έναρξη του «πολέμου των 6 ημερών», οι Ισραηλινοί αιφνιδιάστηκαν από τη προώθηση 5 περίπου αιγυπτιακών μεραρχιών στη χερσόνησο του Σινά.¹ Η ταχύτητα της διάβασης της διώρυγας και η συγκέντρωση αραβικών στρατευμάτων στην περίμετρο των συνόρων του Ισραήλ αποτέλεσε άσχημη έκπληξη για την πολιτική και τη στρατιωτική ηγεσία του Τελ-Αβίβ. Την προώθηση και συγκέντρωση των αιγυπτιακών δυνάμεων την ακολούθησε μια σειρά ενεργειών κλιμάκωσης της κρίσης σε πολλά επίπεδα και μέτωπα. Τελικά όμως, η ανωτερότητα της ισραηλινής επιτελικής σχεδίασης, η ύπαρξη προετοιμασμένων εναλλακτικών σχεδίων, το ισραηλινό μαχητικό πνεύμα, η εκπαίδευση και το πετυχημένο δόγμα

¹ Chaim Herzog «Οι Αραβοϊσραηλινοί πόλεμοι», Εκδόσεις Λιναίος, 2011, σελ 272.

ανέτρεψαν την αρχικά δυσμενή κατάσταση οδηγώντας σε πλήρη αιφνιδιασμό και καταστροφή τις αραβικές δυνάμεις. Οι τελευταίες σε διάστημα ολίγων ημερών βρέθηκαν από την πλεονεκτική θέση του έχοντος την πρωτοβουλία των κινήσεων, να γεύονται έναν απόλυτο και πλήρη καταστροφικό αιφνιδιασμό έχοντας παραμελήσει κάθε βασική αρχή αποφυγής του. Η όλη αντίδραση του Ισραήλ, από το τρίτο δεκαήμερο του Μαΐου έως και την εκδήλωση της αιφνιδιαστικής προσβολής στις 05 Ιουνίου 1967, θα διδάσκεται ως πρότυπο παραπλάνησης και αιφνιδιασμού του αντιπάλου. Αντίστοιχα, η αιγυπτιακή στάση εμπλουτίζει τα εγχειρίδια συμπερασμάτων (lessons learned) αλλά προς αποφυγή. Γεγονός όμως παραμένει ότι οι Ισραηλινοί αιφνιδιάστηκαν από τις πρώτες αιγυπτιακές κινήσεις.

Ανάλογος και πιο πικρός και ολοκληρωτικός αιφνιδιασμός για το Ισραήλ ήρθε τον Οκτώβριο του 1973 με τη διπλή επίθεση Αιγύπτου και Συρίας. Ειδικά στην περίπτωση αυτή υπήρχε πληθώρα ενδείξεων ότι -ειδικά οι Αιγύπτιοι- προετοίμαζαν μια μεγάλης κλίμακος ενέργεια στη χερσόνησο του Σινά. Η Ισραηλινή Υπηρεσία Στρατιωτικών Πληροφοριών λανθασμένα εκτίμησε ότι η ενέργεια αυτή δεν θα εκδηλώνονταν το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Βασικές αιτίες αυτής της αποτυχημένης εκτίμησης υπήρξε η προσέγγιση του αντιπάλου υπό το πρίσμα της ισραηλινής στρατηγικής αντίληψης (concept) και οι προηγηθείσα ορθή εκτίμηση (την άνοιξη του ίδιου έτους) για μη πραγματοποίηση ανάλογης εισβολής. Η αδιαφιλονίκητη αραβική υστέρηση στον αεροπορικό πόλεμο (είχε καταδειχθεί περίτρανα και στον «πόλεμο φθοράς», 1967-1970) οδήγησε τους Ισραηλινούς να θεωρήσουν ως αδύνατη μια αραβική ενέργεια προ της σοβαρής ενίσχυσης της αεροπορικής τους δύναμης (εκτιμάτο το έτος 1975). Επίσης, η επανάληψη των αιγυπτιακών ενεργειών τον Οκτώβριο του 1973 κρίθηκε ως μια ακόμη επίδειξη αποφασιστικότητας προς το εσωτερικό από το καθεστώς Sadat. Σημαντικό ρόλο στον αιφνιδιασμό έπαιξε και η διαβεβαίωση της Ισραηλινής Υπηρεσίας Στρατιωτικών Πληροφοριών ότι θα εξασφάλιζε έγκαιρη προειδοποίηση σε περίπτωση επικείμενης εχθρικής επίθεσης.²

Η εσφαλμένη εκτίμηση της Υπηρεσίας Στρατιωτικών Πληροφοριών του Οκτωβρίου υπήρξε εν μέρει ανακουφιστική για στρατιωτική και πολιτική ηγεσία που

²Παρατίθεται αυτούσιο το σχετικό απόσπασμα της Επιτροπής Agranat (Agranat Commission Interim Report, April 1974): *There were three reasons for the failure of the authorities responsible for evaluation: **Firstly**, their obdurate adherence to what was known as “the conception,” according to which a) Egypt would not launch war against Israel before she had first ensured sufficient air power to attack Israel in depth, and in particular Israel’s principal airfields, so as to paralyze the Israel air force, and b) that Syria would only launch an all-out attack on Israel simultaneously with Egypt... This “conception” had, therefore, in practice become obsolete. **Secondly**, the Director of military Intelligence assured the IDF that he would be able to give advance warning of any enemy intention to launch all-out war in good time to allow for the orderly call up of the reserves. This undertaking was assumed as the firm foundation for the defence plans of the IDF. We find there were no grounds for giving the IDF such an absolute undertaking. **Thirdly**, in the days preceding the Yom Kippur War, the Intelligence Branch (Research) had received numerous warning reports... The Research Divisions of the Intelligence and the Director of Military Intelligence did not correctly evaluate the warnings contained in these reports, owing to their doctrinaire adherence to the “conception” and the fact that they were prepared to explain the enemy deployment along the front lines, which was without precedent in the size of the forces and in their orientation towards the fronts, on the assumption that all this testified only to a defensive deployment in Syria and the holding of a multi-arm “exercise” in Egypt, similar to exercises held there in the past.* <https://israeled.org/wp-content/uploads/2015/06/1974.4-Agranat-Commission-of-Inquiry-Interim-Report.pdf> (ανάκτηση 29 Οκτωβρίου 2023).

είχαν επωμιστεί πρόσφατα το κόστος δύο μερικών επιστρατεύσεων. Υπό εξέταση είναι ακόμη και τώρα, η πιθανότητα, η στρατιωτική εκτίμηση -έστω και μερικώς- να επηρεάστηκε (δεν μιλάμε για καθοδήγηση) και από το επιθυμητό για τηνπολιτική ηγεσία συμπέρασμα. Καθώς η ημερομηνία/ώρα της επίθεσης πλησίαζε, οι ενδείξεις αντίστοιχα αυξάνονταν, η ηγεσία όμως του Τελ-Αβίβ ήταν διστακτική για τη λήψη αυξημένων μέτρων αντιστασιακού ένεκα του οικονομικού κόστους αλλά και στην προσπάθεια επίδειξης διεθνώς ενός μη επιθετικού profile καθότι βρίσκονται σε μια θέση διεθνούς πίεσης για αποχώρηση από τα κατεχόμενα εδάφη του 1967.³

Θα ήταν άδικο, να μην αναφέρουμε ένα περίτεχνο σχέδιο παραπλάνησης εκ μέρους των Αιγυπτίων και τη τήρηση αυστηρών μέτρων ασφαλείας. Αναφέρεται ότι οι αιγυπτιακές δυνάμεις -με πλήρεις φόρτους μάχης- προ μηνών εκτελούσαν συνεχώς δοκιμαστικές ενέργειες διάβασης της διώρυγας γεγονός που αποτελούσε πλέον ενέργεια ρουτίνας για τους ίδιους αλλά και για τους αντιπάλους τους που παρακολουθούσαν αρκετές από τις ενέργειες αυτές. Μάλιστα, μόλις την προηγούμενη ημέρα της εισβολής, φέρεται ότι οι διοικητές των Μεραρχιών που θα συμμετείχαν στη διάβαση, ενημερώθηκαν για την εκτέλεση της επίθεσης την επομένη. Η ενημέρωση έφτασε διαδοχικά στα τμήματα εφόδου, ανεπτυγμένα όπως συνήθως στους πολυδοκιμασμένους χώρους εξορμήσεως, λίγες ώρες πριν τη διάβαση.

Η περιβόητη ισραηλινή αμυντική γραμμή BarLev στη χερσόνησο του Σινά, αποδείχθηκε ως μη ικανή να αναχαιτίσει -όπως τουλάχιστον είχε σχεδιαστεί- την αιγυπτιακή διάβαση της διώρυγας (ένεκα και της χαμηλής επάνδρωσης της), κάτι αντίστοιχο συνέβει και με το τείχος που περιέκλειε τη λωρίδα της Γάζας και διαπεράστηκε από τους εισβολείς μαχητές της Hamas.

Διαφορετικού είδους αιφνιδιασμού υπέστησαν οι Ισραηλινοί τον Ιούλιο του 2006, όταν μια εποχούμενη συνοριακή περίπολος έπεσε σε ενέδρα της Hezbollah(τακτικός αιφνιδιασμός) στα βόρεια σύνορα του Ισραήλ (3 Ισραηλινοί στρατιώτες νεκροί). Η άμεση τιμωρητική αντίδραση του ισραηλινού στρατού και η προσπάθεια του να απελευθερώσει 2 στρατιώτες ομήρους οδήγησε σε ένα ακόμη τακτικό αιφνιδιασμό, λίγες ώρες αργότερα, με περισσότερες απώλειες. Οι ημέρες που ακολούθησαν ανέδειξαν και το μέγεθος του επιχειρησιακού αιφνιδιασμού καθώς οι ισραηλινές δυνάμεις εισβολής στο Λίβανο, δεν αντιμετώπιζαν μια απλή τρομοκρατική οργάνωση αλλά ένα καλό οργανωμένο και δομημένο στρατό που με σθένος υπερασπίζονταν προοργανωμένες γραμμές άμυνας σε βάθος και με συνδυασμό βαρέων όπλων.

Ο πόλεμος αυτός ανέδειξε την ύπαρξη ενός ακατάλληλου δόγματος επιχειρήσεων για το στρατό ξηράς, μια παραμελημένη εκπαίδευση επιστράτων, αδυναμίες συντονισμού μονάδων ελιγμού και υποστήριξης και κυρίως την αδυναμία αποτελεσματικής πολιτικοστρατιωτικής συνεργασίας στα ανώτερα επίπεδα σχεδίασης και εφαρμογής. Στην περίπτωση αυτή, ο αιφνιδιασμός προήλθε κυρίως από την έλλειψη πληροφοριών για τις δυνατότητες του αντιπάλου. Στο επιχειρησιακό επίπεδο και τότε δεν είχαν καταγραφεί ενδείξεις για μια ανάλογη ενέργεια της Hezbollah η οποία εκτιμάται ότι αιφνιδίασε ακόμη και τους πάτρωνες της (Ιράν) που δεν επιθυμούσαν μια ευρεία κλίμακος αναμέτρηση την εποχή εκείνη. Όμως ο

³ Chaim Herzog «Οι Αραβοϊσραηλινοί πόλεμοι», Εκδόσεις Λιναίος, 2011, σελ 420-432.

στρατηγικός αιφνιδιασμός προήλθε από τη λανθασμένη εκτίμηση της πολιτικοστρατιωτικής ηγεσίας -που σταδιακά είχε γίνει αποδεκτή και από μεγάλο μέρος των Ενόπλων Δυνάμεων(Israel Defence Forces-IDF)- ότι η ισραηλινή στρατιωτική ανωτερότητα θα απέτρεπε οποιαδήποτε επιθετική ενέργεια μεγάλης κλίμακος και το στράτευμα θα αντιμετώπιζε πλέον μόνο χαμηλής έντασης ασύμμετρες απειλές.⁴ Η παραπάνω ανάγνωση μας οδηγεί να εντοπίσουμε αρκετές ομοιότητες με τον πρόσφατο αιφνιδιασμό της 07^{ης} Οκτωβρίου 2023.

Παρατηρούμε δηλαδή μια σειρά παλαιότερων αποτυχιών των ισραηλινών υπηρεσιών πληροφοριών-με μερικώς παραπλήσια αίτια- που οδήγησαν σε δυσάρεστες καταστάσεις που όμως ανετράπησαν χάρη στις ικανότητες των Ισραηλινών. Οι αποτυχημένες αυτές περιπτώσεις όμως πλαισιώνονται με δεκάδες επιτυχίες των ισραηλινών υπηρεσιών πληροφοριών, γνωστές ή άγνωστες, που οδήγησαν σε επιτυχείς στρατιωτικές επιχειρήσεις ή απέτρεψαν έγκαιρα και αθόρυβα κτυπήματα κατά ισραηλινών στόχων.

Από την εποχή του πρώτου πολέμου στον Κόλπο (1990-1991), το Ισραήλ επικεντρώνεται στην αποφυγή ενός πλήγματος με όπλα μαζικής καταστροφής προερχόμενο από κρατικό δρώντα (Ιράν, Ιράκ ή Συρία) ή τρομοκρατική οργάνωση. Πολλά κτυπήματα έχουν αναφερθεί εναντίον των παραπάνω χωρών που συνετέλεσαν στην καταστροφή ή καθυστέρηση των προγραμμάτων τους για απόκτηση όπλων μαζικής καταστροφής. Δικαιολογημένα η εστίαση των υπηρεσιών πληροφοριών του Ισραήλ να είναι στην ανάλογη κατεύθυνση αποσπώντας σημαντικά κονδύλια, μέσα και προσπάθειες. Ο εφιάλτης ενός πυρηνικού ή βιολογικού κτυπήματος στοιχειώνει δικαιολογημένα όλα τα στελέχη των υπηρεσιών πληροφοριών, τους ηγέτες αλλά και τον απλό λαό του Ισραήλ.Επίσης, εκατοντάδες είναι και οι στόχοι που πρέπει να προστατευθούν εκτός ισραηλινών συνόρων με όλες τις δυσκολίες και ευαισθησίες επιβάλει το καθήκον αυτό. Σημαντική και η ανάγκη προστασίας του κυβερνοχώρου από ανάλογες επιθέσεις που διαρκώς εντείνονται τα τελευταία χρόνια.

Αντιλαμβανόμαστε δηλαδή τον όγκο των πληροφοριών που καθημερινά καλούνται να διαχειριστούν οι υπηρεσίες πληροφοριών της περικυκλωμένης αυτής και χωρίς στρατηγικό βάθος χώρας (άρα ευάλωτης σε κάθε είδους αιφνιδιασμούς πανταχόθεν). Αυτή η πολυπλοκότητα των στόχων, των απειλών και κατά συνέπεια των πληροφοριών που αναγκάζεται να χειριστεί το Ισραήλ (και οποιοσδήποτε οργανισμός) δημιουργούν δυσκολίες. Έχει παρατηρηθεί ότι η γιγάντωση και αύξηση των συλλεγομένων και επεξεργαζομένων πληροφοριών οδηγεί σε αύξηση του αριθμού και όγκου των υπηρεσιών πληροφοριών με τα αναπόφευκτα προβλήματα

⁴ Η βασική αυτή παρατήρηση αναγράφεται στην παράγραφο 19 της επίσημης περίληψης της Επιτροπής Winograd που σχηματίστηκε για να ερευνήσει τις συνθήκες εμπλοκής και χειρισμού του επικαλούμενου 2^{ου} πολέμου του Λιβάνου. Στηνπαράγραφοαναφέρεται: «*The IDF was not ready for this war. Among the many reasons for this we can mention a few: Some of the political and military elites in Israel have reached the conclusion that Israel is beyond the era of wars. It had enough military might and superiority to deter others from declaring war against her; these would also be sufficient to send a painful reminder to anyone who seemed to be undeterred; since Israel did not intend to initiate a war, the conclusion was that the main challenge facing the land forces would be low intensity asymmetrical conflicts.*»<https://www.wsj.com/public/resources/documents/winogradreport-04302007.pdf> (ανάκτηση 29 Οκτωβρίου 2023).

συντονισμού, επικαλύψεων αλλά και κενών. Ο συγκεντρωτικός έλεγχος που επιτρέπουν οι τεχνολογικές εξελίξεις, παρά τα πλεονεκτήματα που παρέχει, παρουσιάζει και δυσλειτουργίες τις οποίες μπορεί να εκμεταλλευτεί ένας καλά προετοιμασμένος αντίπαλος. Οι ΗΠΑ, με την πληθώρα υποχρεώσεων ασφαλείας και υπηρεσιών πληροφοριών έχουν γευθεί πικρά αυτή την πραγματικότητα.

Ας επανέλθουμε όμως στα πρόσφατα γεγονότα της πρωτόγνωρης εισβολής της Hamas στα ισραηλινά εδάφη. Αρχικά απορρίπτουμε κάθε θεωρία συνομοσίας (εσκεμμένη αποσιώπηση πληροφοριών για την επίθεση ή μη κοινοποίηση ανάλογων συμπερασμάτων και αποφυγή λήψης των απαιτούμενων μέτρων συναγερμού) ελλείψη στοιχείων αλλά και αδυναμίας τεκμηρίωσης κέρδους-συμφέροντος, από οποιαδήποτε πλευρά, εντός ή εκτός του Ισραήλ.

Βασίζόμενοι στις λειτουργίες του κλασσικού «κύκλου πληροφοριών» (διεύθυνση του έργου αναζήτησης - συλλογή - επεξεργασία-εκμετάλλευση πληροφοριών)⁵ και αποκλειστικά σε «ανοικτές» πηγές και σε υποθέσεις, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε πιο σημείο ή σημεία του «κύκλου», ενδεχομένως δεν λειτούργησαν ικανοποιητικά.

Επισημαίνεται ότι η εκτόξευση μιας παρόμοιας επίθεσης απαιτεί μια προετοιμασία 12-18 τουλάχιστον μηνών. Τα βασικά στάδια της προετοιμασίας περιλαμβάνουν τη συγκέντρωση πληροφοριών, την αρχική επιλογή των στόχων, τη σχεδίαση, την επιλογή και εκπαίδευση προσωπικού, τη λεπτομερή αναγνώριση και παρακολούθηση των στόχων, τη συγκέντρωση των αναγκαίων υλικών και πυρομαχικών, την οργάνωση ενός δικτύου διοικήσεως και επικοινωνιών, τις ενέργειες παραπλάνησης, τη λήψη μέτρων ασφαλείας, το συντονισμό και έλεγχο όλων των προπαρασκευαστικών ενεργειών, την προώθηση τμημάτων-υλικών και πυρομαχικών, ενδεχομένως την εκτέλεση περιορισμένων δοκιμών και τελικά την εκτόξευση της επίθεσης. Οι ανάγκες τήρησης μυστικότητας επιβαρύνουν τον χρόνο προετοιμασίας.

Εκτιμάται ότι στην εισβολή υπήρξε άμεση εμπλοκή τουλάχιστον 2000-4000 μαχητών κατανεμημένων σε διάφορες ομάδες εφόδου και τουλάχιστον άλλων τόσων στην υπηρέτηση των ρουκετοβόλων και όλμων που με σφοδρότητα έπληξαν το Ισραήλ. Ένας σημαντικός αριθμός, τουλάχιστον 2000 μαχητών, πρέπει να απασχολήθηκε σε προετοιμασίες διοικητικής μέριμνας (παρασκευή πυρομαχικών, προώθηση, απόκρυψη κλπ). Η σύνθησης τακτική είναι οι εμπλεκόμενοι να μη γνωρίζουν παρά μόνο το σχέδιο ενεργείας που αφορά τη συγκεκριμένη ομάδα τους. Δηλαδή, η κάθε μια από τις 20-30 ομάδες εφόδου, να αγνοούσε την ύπαρξη των υπολοίπων ή να την πληροφορήθηκε την τελευταία στιγμή για τις ανάγκες του συντονισμού. Με τον τρόπο αυτό, οποιαδήποτε διαρροή, θα αξιολογείτο από τους Ισραηλινούς ως μια μεμονωμένη επιθετική ενέργεια «ρουτίνας» από αυτές που οι οργανώσεις Hamas⁶ και Hezbollah πραγματοποιούν για να δηλώσουν την παρουσία τους. Ούτε φυσικά η ημερομηνία και ώρα εκδήλωσης της επίθεσης ήταν γνωστή

⁵ ΕΕ 151-1, Πληροφορίες Μάχης, ΓΕΣ/Δνση Εκπαιδεύσεως/3^α/1999.

⁶ Στο παρόν κείμενο όταν αναφερόμαστε Hamas συμπεριλαμβάνουμε και τις λοιπές μικρότερης «εμβέλειας» ισλαμιστικές τρομοκρατικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη Λωρίδα της Γάζας με γνωστότερη και πιο ισχυρή την Islamic Jihad.

στους εισβολείς. Σε κάθε περίπτωση, η γνώση του ολοκληρωμένου σχεδίου ήταν γνωστή σε περιορισμένο αριθμό ακόμη και της ηγετικής ομάδας της Hamas.⁷

Είθισται, σε ανάλογες περιπτώσεις, η αναγνώριση των στόχων να γίνεται αρκετό χρόνο πριν από 1-2 αρχηγικά άτομα της κάθε ομάδας(χωρίς και αυτά να γνωρίζουν το πλήρες σχέδιο και το μέγεθος της επιχείρησης) και εν συνεχεία ακολουθεί με μέριμνα τους εντατική εκπαίδευση της ομάδος σε περιβάλλον που ομοιάζει με το στόχο.⁸Ο τελικός όμως στόχος επί του εδάφους, αποκαλύπτεται στην ομάδα λίγες ώρες πριν την εκδήλωση της επίθεσης οπότε και οι μαχητές είναι πλέον συγκεντρωμένοι και η επικοινωνία με οποιονδήποτε είναι αδύνατη καθώς υπάρχει η αλληλοεπιτήρηση τους.Σίγουρα οι ομάδες εφόδου εκτέλεσαν δοκιμές αλλά μάλλον η περιοδικότητα τους -σε βάθος χρόνου- οδήγησε τους Ισραηλινούς να τις θεωρήσουν ως εκπαιδευτικές δραστηριότητες ρουτίνας (όποτε και όσες έγιναν αντιληπτές) και σταδιακά έπαυσαν να συγκεντρώνουν την προσοχή των οργάνων συλλογής πληροφοριών και των αναλυτών.⁹

Υπάρχει η εκτίμηση ότι για την προσβολή με ρουκέτες και όλμους του Ισραήλ έγινε χρήση 200-300 εκτοξευτήρων διαφόρων διαμετρημάτων, οι περισσότεροι αυτοσχέδιοι. Σε κάθε σημείο εκτόξευσης θα πρέπει να προωθήθηκαν τουλάχιστον 30-60 βλήματα διαφόρων τύπων ώστε να επιτευχθεί ο αριθμός των 5000 βλημάτων που πιθανολογείται ότι βλήθηκαν τις πρώτες ημέρες και να υπάρχουν αρκετά για τις επόμενες ημέρες. Δηλαδή θα έπρεπε να υπάρχει διαθέσιμος ένας αριθμός 10.000-30.000 βλημάτων ικανός να καλύψει την επίθεση αλλά και τις ανάγκες των επομένων ημερών(εβδομάδων) που σίγουρα θα ακολουθούσαν. Μια τέτοια προετοιμασία, παρασκευή, προώθηση βλημάτων λογικά θα έδινε ενδείξεις καθώς θα υπήρχε αύξηση των δραστηριοτήτων στα καλά κρυμμένα εργαστήρια πυρομαχικών αλλά κυρίως στις παράνομα εισερχόμενες ποσότητες εκρηκτικών ή άλλων υλικών που χρησιμοποιούνται ως υποκατάστατα (πχ λιπάσματα, χημικές ουσίες). Αν βέβαια η προετοιμασία ήταν πιο μακροχρόνια (2-3 έτη) θα μπορούσε αυτή η αύξηση της παραγωγής να μην ήταν ευδιάκριτη. Λογικά οι Ισραηλινές υπηρεσίες πληροφοριών, έχοντας και μια μακροχρόνια εμπειρία ανάλογων δραστηριοτήτων της Hamasκαι Hezbollah,θα έπρεπε να είχαν εντοπίσει την αύξηση παραγωγής-προμήθειας και προώθησης των πυρομαχικών. Βέβαια οι ενέργειες αυτές θα υλοποιήθηκαν μέσα από

⁷Reuters, *How Hamas duped Israel as it planned devastating attack*, by Samia Nakhoul and Jonathan Saul, October 10, 2023: “Israel has long prided itself on its ability to infiltrate and monitor Islamist groups. As a consequence, the source close to Hamas said, a crucial part of the plan was to avoid leaks. Many Hamas leaders were unaware of the plans and, while training, the 1,000 fighters deployed in the assault had no inkling of the exact purpose of the exercises, the source added.”<https://www.reuters.com/world/middle-east/how-israel-was-duped-hamas-planned-devastating-assault-2023-10-08/> (ανάκτηση 30 Οκτωβρίου 2023).

⁸ Σε γνώση των ισραηλινών υπηρεσιών πληροφοριών ήταν η κατασκευή ομοιώματος ισραηλινού οικισμού όπου διεξήγοντο εκπαιδευτικές (και προπαγανδιστικές) δραστηριότητες των μαχητών της Hamas. Ενδεχομένως η ύπαρξη του -δεδομένης και της προβολής του- εκλήφθηκε ως ένας χώρος εκπαιδευτικής δραστηριότητας ρουτίνας. .

⁹Reuters, *How Hamas duped Israel as it planned devastating attack*, by Samia Nakhoul and Jonathan Saul, October 10, 2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-israel-was-duped-hamas-planned-devastating-assault-2023-10-08/> (ανάκτηση 30 Οκτωβρίου 2023).

το δαιδαλώδες πλέγμα στοών κάτω από τη Γάζα. Φημολογείται ότι αρκετές στοές έχουν μακροχρόνια παγιδευτεί με χρήση πρακτόρων αλλά και μη επανδρωμένων μέσων με αισθητήρες από τους Ισραηλινούς και κατά συνέπεια θα έπρεπε να υπάρχει κάποια ένδειξη.

Οι προετοιμασίες για μιας τέτοιας έκτασης επίθεσης θεωρητικά θα μπορούσαν να καλυφθούν περίτεχνα και με προσοχή να εκλειφθούν ως συνήθεις δραστηριότητες. Η συνηθέστερη πηγή πληροφοριών σε παρόμοιες ευρείας κλίμακος επιχειρήσεις είναι οι συμμετέχοντες, είτε εκ προθέσεως είτε από απερίσκεπτες ομιλίες και χρήση επικοινωνιών. Είναι γνωστό ότι η πλειονότητα των κατοίκων της περιοχής δεν χαρακτηρίζεται από κουλτούρα ασφαλείας¹⁰ ενώ επιπλέον η Λωρίδα της Γάζας είναι γεμάτη από άτομα πρόθυμα για οποιαδήποτε λόγο να παρέχουν σε πληροφορίες σε τρίτα μέρη (Ισραηλινούς, Αιγυπτίους, ΟΗΕ, υπηρεσίες ασφαλείας άλλων κρατών, δημοσιογράφους κλπ). Μια μακροχρόνια προετοιμασία με εμπλοκή εκατοντάδων Παλαιστινίων, καίτοι η πλειονότητα δεν γνώριζε το σκοπό των προπαρασκευών δεν θα έπρεπε να περάσει απαρατήρητη. Ακόμη και η προετοιμασία χρήσης απλών αεροχημάτων, καθώς μάλλον θα έπρεπε να είχε προηγηθεί προμήθεια ανάλογων συσκευών και εκπαίδευση των χειριστών, δύσκολα θα μπορούσε να εκλειφθεί ως μια αεραθλητική δραστηριότητα του «υπό επιτήρηση» πληθυσμού ης Γάζας. Φαίνεται ότι η πλέον κλασική μέθοδος συλλογής πληροφοριών - οι προερχόμενες από ανθρώπινες πηγές (HumanIntelligence-Humint)- δεν λειτούργησε εκτός και αν οι πληροφορίες «χάθηκαν» στους δαιδαλώδεις διαδρόμους της ταξινόμησης και επεξεργασίας.

Επίσης, έχει αποδειχθεί (βέβαια συνήθως εκ των υστέρων) ότι αναλόγων επιθέσεων έχει προηγηθεί μια έξαρση επικοινωνιών διαφορετικών μορφών. Η σημερινή τεχνολογία επιτρέπει την παράλληλη παρακολούθηση εκατομμυρίων τρόπων ηλεκτρονικής επικοινωνίας (SignalIntelligence-Sigint) και επικοινωνίας στον κυβερνοχώρο, ειδικά στην περίπτωση που οι θέσεις των «στόχων» είναι γεωγραφικά περιορισμένες (Γάζα). Να υποψιαστούμε ότι η όλη προετοιμασία βασίστηκε στο ασφαλέστερο μέσο επικοινωνιών τους αγγελιοφόρους και ένα πολύπλοκο σύστημα χειρόγραφων κωδίκων χωρίς την ύπαρξη οποιασδήποτε ενσύρματης-ασύρματης-διαδικτυακής επικοινωνίας! Δύσκολο αλλά όχι ακατόρθωτο, στο παρελθόν (2006), η Hezbollah είχε επιτύχει να διατηρήσει ένα σχετικά αξιόπιστο δίκτυο διοικήσεως βασιζόμενη σε εφαρμογές κινητών. Αντίστοιχες επιτυχίες είχε αρχικά (2013-2014) και ο ISIS με τη χρήση ακόμη και αθώων «παιχνιδιών» (videogames) στο διαδίκτυο. Υπάρχουν δημοσιεύματα, στα οποία Ισραηλινοί πρώην αξιωματούχοι μιλούν για υπερβολική εμπιστοσύνη σε συστήματα που συλλέγουν πληροφορίες από επικοινωνίες οποιοδήποτε είδους σε βάρος των κλασικών μεθόδων συλλογής πληροφοριών (Humint).¹¹ Παράλληλα και ερχόμενα σε μερική αντίθεση με το

¹⁰ Χαρακτηριστικές οι ισραηλινές υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, μαχητών της Hamas που πανηγυρίζοντας ενημέρωναν τους οικείους τους -με δόση υπερηφάνειας- για τη συμμετοχή τους στην ήδη εν εξέλιξη εισβολή!

¹¹ Σε δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της Καθημερινής (10 Οκτωβρίου 2023) με τίτλο *Αντιπαραγωγική η Εξάρτηση από Ηλεκτρονικές Πλατφόρμες*, ο πρώην αναπληρωτής διευθυντής της Μοσάντ, Ναφτάλι Γκρανότ, υποστηρίζει ότι υπήρξαν 3 επίπεδα αποτυχίας. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Το πρώτο επίπεδο αφορά τη λάθος διαχείριση των πληροφοριών. Όπως καταλαβαίνετε, να μην εντοπιστεί μια τέτοια επιχείρηση από τις ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες είναι εντελώς απαράδεκτο. Δεν

προηγούμενο, άλλα νεώτερα δημοσιεύματα κάνουν λόγο για αδρανοποίηση της ισραηλινής Μονάδος Επικοινωνιών 8200 που είχε ως αποστολή την παρακολούθηση των επικοινωνιών της Hamaskaθώς αυτό κρίθηκε ως «σπατάλη προσπαθειών».¹²

Έχουν γίνει πολλές αναφορές σε παροχή ιρανικής τεχνογνωσίας για το σχεδιασμό, εκτέλεση της επίθεσης αλλά και την απόκρυψη των προετοιμασιών. Αναμφίβολα οι Ιρανοί διαθέτουν περισσότερες γνώσεις και εμπειρία στο τομέα αυτό ενώ η εκ μέρους τους παροχή υποστήριξης σε διάφορες τρομοκρατικές ομάδες της περιοχής (συμπεριλαμβανομένης και της Hamas) θεωρείται βεβαία. Επί του παρόντος δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η εισβολή υπήρξε αποτέλεσμα ιρανικής εμπλοκής ούτε ότι δόθηκε εκ μέρους της Τεχεράνης έγκριση πραγματοποίησης της.¹³

Πληθαίνουν όμως οι αναφορές για συναντήσεις Ιρανών αξιωματούχων με στελέχη της Hamaska και Hezbollah. Λογικά, οποιαδήποτε παρουσία Ιρανών στην περιοχή ή και μεμακρυσμένη (πχ Λίβανο, Συρία) επαφή τους με στελέχη της Hamas θα έπρεπε να έχει εντοπιστεί από τις ισραηλινές υπηρεσίες ή υπηρεσίες άλλων δυτικών χωρών. Ειδικά οι ισραηλινές υπηρεσίες διαθέτουν ένα εκτεταμένο σύστημα συλλογής πληροφοριών, σε όλα τα επίπεδα, με πληθώρα μέσων και με τις πλέον προηγμένες συσκευές και τεχνολογία. Είναι γεγονός ότι σήμερα ο όγκος των συλλεγομένων πληροφοριών είναι τεράστιος και υπάρχει αδυναμία αξιολόγησης και επεξεργασίας τους. Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις, η επεξεργασία γίνεται με την χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης καθώς δεν είναι εφικτή η επεξεργασία τους από τους αναλυτές, όσο πολυάριθμοι και να είναι. Ορισμένα δημοσιεύματα αποδίδουν την αποτυχία των ισραηλινών σε αποτυχία του προγραμματισμού και «στησίματος» όλων αυτών των μηχανισμών Τεχνητής Νοημοσύνης, χωρίς όμως να παρέχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.¹⁴ Φαίνεται όμως ότι αρκετά συστήματα, υψηλής τεχνολογίας, επιτήρησης, προειδοποίησης και αντίδρασης στον πανάκριβο «τοίχο» που περιέκλειε τη Γάζα εξουδετερώθηκαν αρκετά εύκολα με χρήση κλασσικών μεθόδων προσβολής (hardkill) από διάφορα μέσα.

Διαφαίνεται λοιπόν ότι υπήρξαν ελλείψεις στη συλλογή πληροφοριών από τη Λωρίδα της Γάζας. Ενδεχομένως, οι πληροφορίες να εστιάστηκαν υπέρμετρα σε

μπορώ να καταλάβω πώς συνέβη αυτό. Πιστεύω ότι η εξάρτηση της κοινότητας των πληροφοριών από όσες προέρχονται από τον κυβερνοχώρο και τη Sigint (συλλογή πληροφοριών μέσω υποκλοπών), το οποίο σημαίνει ότι δεν έχουν αρκετές ανθρώπινες πηγές στο έδαφος και βασίζονται περισσότερο στις ηλεκτρονικές πληροφορίες, πιθανόν να οδήγησε σε αυτήν την αποτυχία. Όπως αποδείχθηκε, η εξάρτησή μας από τις “ηλεκτρονικές” πληροφορίες ήταν αντιπαραγωγική» <https://www.kathimerini.gr/world/562662694/n-gkranot-stin-k-antiparagogiki-i-exartisi-ipo-ilektronikes-plirofories/> (ανάκτηση 30 Οκτωβρίου 2023).

¹² New York Times, *How Years of Israeli Failures on Hamas Led to a Devastating Attack, Oct 29, 2023*, <https://www.nytimes.com/2023/10/29/world/middleeast/israel-intelligence-hamas-attack.html> (ανάκτηση 31 Οκτωβρίου 2023)

¹³ The Gaza Terror Offensive – October 07-09, 2023, Dr. Eado Hecht, BESA Center Perspectives Paper No. 2,215, October 29, 2023.

¹⁴ Σε δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της Καθημερινής (29 Οκτωβρίου 2023) με τίτλο Η Χαμάς μπήκε στον τρόπο σκέψης μας, ο πρώην διοικητής της Μοσάντ, Εφραίμ Χαλέβι, αποδίδει την αποτυχία των υπηρεσιών πληροφοριών (και) σε πιθανή υπερβολική εμπιστοσύνη σε συστήματα Τεχνητής Νοημοσύνης που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών. <https://www.kathimerini.gr/world/562695910/proin-dioikitis-mosant-stin-k-pos-i-chamas-mpike-ston-tropo-skepsis-mas/>

ηλεκτρονικές μεθόδους συλλογής παραμερίζοντας τις κλασικές αλλά υψηλού ρίσκου ανθρώπινες πηγές. Ενδεχομένως να υπήρξε και περιορισμός στις ηλεκτρονικές παρακολουθήσεις της Hamasόπως τουλάχιστον αποκαλύπτουν ορισμένα δημοσιεύματα. Παρά ταύτα προκαλεί εντύπωση πως προετοιμασίες μηνών δεν έγιναν αντιληπτές ή πως δεν αξιολογήθηκαν ορθά τυχόν υπάρχουσες ενδείξεις. Με τα υπάρχοντα σήμερα στοιχεία δεν μπορούμε να επιμερίσουμε το βάρος της αποτυχίας στη διαδικασία συλλογής ή επεξεργασίας. Επίσης για τυχόν αποτυχία στα δύο παραπάνω στάδια ενδεχομένως να μην ευθύνονται πρωτίστως τα αρμόδια όργανα αλλά το γενικότερο σχέδιο αναζήτησης πληροφοριών που δίνει τις οδηγίες και κατευθύνσεις για τη χρήση των οργάνων και μέσων συλλογής, την εκμετάλλευση των πηγών πληροφοριών αλλά και την επεξεργασία.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο στρατηγικός αιφνιδιασμός ενός μέρους συνήθως δεν οφείλεται στην έλλειψη πληροφοριών (στάδιο συλλογής πληροφοριών) αλλά σε δυσλειτουργίες στα υπόλοιπα στάδια του κύκλου πληροφοριών και αρκετά συχνά στη διστακτικότητα των ηγεσιών να αποδεχθούν τις εκτιμήσεις-προειδοποιήσεις των υπηρεσιών ασφαλείας και να λάβουν τα ενδεδειγμένα μέτρα.

Αν αποδεχθούμε ότι τα στάδια αναζήτησης συλλογής και επεξεργασίας λειτούργησαν ικανοποιητικά, τότε θα πρέπει να επικεντρωθούμε στο τελευταίο στάδιο, την εκμετάλλευση των πληροφοριών που σημαίνει ότι τα ορθά συμπεράσματα είτε δεν τέθηκαν υπόψη μετά της επιβαλλόμενης επιτάσεως στην ηγεσία είτε η τελευταία τα αγνόησε ή έλαβε ανεπαρκή μέτρα. Λογικά φαίνεται δύσκολο να μην υπήρξε προώθηση τόσο σοβαρών εκτιμήσεων περί ευρείας κλίμακος επίθεσης, φυσικά και μια παρόμοια εγκληματική αστοχία-πρόθεση πολύ γρήγορα θα αποκαλυφθεί. Αδιανόητη και η μη ύπαρξη αντίδρασης ενώ φαίνεται ότι δεν υπήρξε η λήψη κανενός επιπρόσθετου μέτρου ασφαλείας την ημέρα εκείνη γεγονός που επιβεβαιώνει τον απόλυτο αιφνιδιασμό. Αναφέρεται ότι έγινε αντιληπτή μια γιγάντωση των επικοινωνιών της Hamasλίγες ώρες πριν την εισβολή αλλά αυτή εκλείφθηκε ως «νυκτερινή εκπαιδευτική δραστηριότητα ρουτίνας» ελλείψει και άλλων στοιχείων.

Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η δυσκολότερη απόφαση κάθε υπηρεσίας πληροφοριών είναι να προωθήσει στην πολιτική-στρατιωτική ηγεσία την εκτίμηση της για μια αιφνιδιαστική ενέργεια ευρείας κλίμακος του αντιπάλου, η αντιμετώπιση της οποίας επιβάλλει τη λήψη έντονων μέτρων κινητοποίησης (περίπτωση YomKippur τις τελευταίες 36 ώρες).¹⁵ Ανάλογη φυσικά και η διστακτικότητα της πολιτικής ηγεσίας να αποδεχθεί τις εκτιμήσεις και να προχωρήσει στη λήψη των απαραίτητων μέτρων αντ αιφνιδιασμού που εμπεριέχουν υψηλό κόστος.

Δημοσιεύματα ότι η Αίγυπτος είχε έγκαιρα προειδοποιήσει τις υπηρεσίες πληροφοριών του Ισραήλ για προετοιμασία ενός μαζικού κτυπήματος από τη Hamasδιαψεύσθηκαν από το Ισραήλ ενώ δεν υπήρξαν και επαρκή στοιχεία που να επιβεβαιώνουν αυτόν τον ισχυρισμό.

¹⁵ Michael I. Handel, *Intelligence and the Problem of Strategic Surprise: Why Mobilization Can Be Self-Defeating*, *Journal of Strategic Studies*, 7:3, 229-281, 1984, published online: 24 Jan 2008, page 244.

Στις ισραηλινές εφημερίδες «TheTimesofIsrael» και «Yedioth Ahronoth» εμφανίστηκαν στις 30 Οκτωβρίου δημοσιεύματα που αναφέρουν ότι το 2016, ο τότε Υπουργός Άμυνας του Ισραήλ, Avigdor Liberman, με υπόμνημα του προειδοποιούσε τον Πρωθυπουργό και κυβερνητικό του εταίρο, Benjamin Netanyahu και τον τότε Chief of Staff των IDF Gadi Eisenkot για την πιθανότητα μιας βαθιάς επιθετικής κρούσης της Hamas στο έδαφος του Ισραήλ με στόχο την κατάληψη κοινοτήτων και την αρπαγή ομήρων.¹⁶ Επί του παρόντος δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθεί η ύπαρξη, η παράθεση συγκεκριμένων προειδοποιήσεων, η τεκμηρίωση του υπομνήματος και οι αντιδράσεις της τότε πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας.

Με τις υπάρχουσες σήμερα πληροφορίες, τείνουμε να απορρίψουμε ότι υπήρξε μια συγκεκριμένη προειδοποίηση (ή προειδοποιήσεις) των υπηρεσιών πληροφοριών που αγνοήθηκε από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία. Ενδείξεις οπωσδήποτε υπήρξαν αλλά σε αυτές δεν δόθηκε η δέουσα προσοχή καθώς υπήρχε μια γενικότερη τάση υποβάθμιση της απειλής της προερχόμενης από τη Hamas. Εκτιμάμε δηλαδή ως πιθανότερη αιτία της ισραηλινής αποτυχίας τη συνολική δυσλειτουργία των σταδίων της διεύθυνσης αναζήτησης, συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών. Βασικό αίτιο αυτών των δυσλειτουργιών μάλλον ήταν η επικρατούσα τα τελευταία χρόνια εκτίμηση ότι η Hamas δεν αποτελούσε σημαντικό κίνδυνο για την ασφάλεια του Ισραήλ άρα τη μη πλήρη πληροφοριακή εστίαση στη Λωρίδα της Γάζας.

Εκ των υστέρων, σε παραπλήσιες περιπτώσεις αποδεικνύεται ότι παρά τα οποιοδήποτε αριστοτεχνικά σχέδια παραπλανήσεως-αποκρύψεως των αντιπάλων, υπήρχαν πάντα επαρκείς ενδείξεις που ήταν χάθηκαν στον όγκο των πληροφοριών είτε ερμηνεύθηκαν λανθασμένα είτε αγνοήθηκαν καθώς έρχονταν σε αντίθεση με την επικρατούσα αντίληψη για τον τρόπο ενεργείας του εχθρού! Σημαντικό είναι να αντιληφθούμε τους περιορισμούς που θέτει στις εργασίες του «κύκλου πληροφοριών» μια επικρατούσα, κατευθυνόμενη ή μη, αντίληψη περί του εχθρού (δυνατοτήτων και προθέσεων του).

Σίγουρα δεν μπορούμε να εξετάσουμε μονομερώς οποιοδήποτε από τα 4 στάδια συλλογής πληροφοριών. Αποδεδειγμένα, η ορθή συγκρότηση και πληρότητα του σχεδίου αναζήτησης πληροφοριών είναι ζωτικής σημασίας και είναι αυτή που θα επιτρέψει τον ορθό προσανατολισμό των οργάνων συλλογής πληροφοριών. Ακόμη και η ορθή διατύπωση των ερωτημάτων που προβάλλει το σχέδιο έχει τη σημασία της. Για παράδειγμα η ερώτηση «ποιες οι στρατιωτικές δυνατότητες της Hamas την παρούσα περίοδο» θα επιφέρει διαφορετική προσέγγιση από το ερώτημα «μπορεί η Hamas να εξαπολύσει ευρείας κλίμακος στρατιωτική επιχείρηση». Η πληρότητα αλλά και η σύνταξη όλων αυτών των κρίσιμων ερωτήσεων και σημείων που χρήζουν απάντησης (Ουσιώδη Στοιχεία Πληροφοριών) απαιτεί συνεχή ανατροφοδότηση του κύκλου πληροφοριών, μια γενικότερη αντίληψη της καταστάσεως αλλά και συνεχή ανησυχία. Είναι φυσικό επακόλουθο, αν η γενικότερη αντίληψη περί του εχθρού τείνει να περιορίσει τις δυνατότητες ή ακόμη και προθέσεις του, να οδηγούμαστε προς ένα πιο χαλαρό ή προς μονομερείς κατευθύνσεις του σχεδίου αναζήτησης

¹⁶ The Times of Israel, A warning drafted by then-defense minister Liberman predicted Hamas onslaught, October 30, 2023, <https://www.timesofisrael.com/a-2016-warning-drafted-by-then-defense-minister-liberman-predicted-hamas-onslaught/> (ανάκτηση 30 Οκτωβρίου 2023).

πληροφοριών με όλες τις επακόλουθες συνέπειες. Δηλαδή η ριζωμένη αντίληψη περί μη σημαντικού κινδύνου εκ μέρους της Hamaseπέδρασε καταλυτικά και αρνητικά σε όλες τις λειτουργίες-στάδια του «κύκλου» πληροφοριών.

Στο σημείο αυτό -λανθασμένη αντίληψη για προθέσεις και δυνατότητες του αντιπάλου- φαίνεται ότι εντοπίζεται η βασική αιτία της αποτυχίας των ισραηλινών υπηρεσιών πληροφοριών (ShinBet-Γενική Υπηρεσία Πληροφοριών, υπαγόμενη απευθείας στον Πρωθυπουργό). Τα τελευταία 2-3 χρόνια η επικρατούσα τάση στο Ισραήλ ήταν ότι η Hamase ενδιαφέρονταν πρωτίστως για τη διατήρηση της στην εξουσία στη Λωρίδα της Γάζας εστιάζοντας στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της.

«The supreme source of the failure is totally that of the intelligence services, which had concluded that Hamas was more interested in the economic well-being of its population than in furthering its ideological agenda by initiating a war that would damage that population's well-being. In line with this supposition, the government made various decisions to help the Gaza economy. But more importantly, the IDF assumed that the current scenario was simply not on the table and convinced the government that that was the case. How Hamas managed to plan, organize, and assemble its forces without Israeli intelligence services discovering it will need a very deep analysis once the war is over. »¹⁷

Μάλιστα υπήρξαν και φωνές που ανέφεραν ότι σταδιακά μεταλλάσσεται σε μια «υπεύθυνη» αρχή απρόθυμη να διακινδυνεύσει μια άσκοπη ριζική σύγκρουση με το πανίσχυρο Ισραήλ. Παράλληλα η διαρκής αναταραχή στη Δυτική Όχθη που προκλήθηκε και ένεκα της σκληρής πολιτικής εποικισμού της παρούσας κυβέρνησης, συγκέντρωσε την προσοχή των δυνάμεων και μηχανισμών ασφαλείας του Ισραήλ.

Επιπρόσθετα η κυβέρνηση Netanyahu επικρίνεται ότι με αφορμή τη δικαστική μεταρρύθμιση προκάλεσε μια ευρύτατη εσωτερική αναταραχή (ξεκίνησε με την πρόσφατη ανάληψη της εξουσίας και πάλι από τον Netanyahu τον Δεκέμβριο του 2022) που ενδεχομένως να συνετέλεσε στη χαλάρωση των μέτρων ασφαλείας. Ενδεικτικό της αναταραχής είναι ότι οι αντιδράσεις επεκτάθηκαν ακόμη και στο στράτευμα με αριθμό επίστρατων να αρνούνται να αναλάβουν καθήκοντα. Η κατηγορία αυτή, καίτοι λογική, κρίνεται ως υπερβολική καθόσον η υποβάθμιση της απειλής εκ μέρους της Hamaseίχε αρχίσει να σημειώνεται από το 2020 τουλάχιστον. Όμως η εσωτερική αναταραχή, πολύ πιθανόν να οδήγησε την Hamas (με ή χωρίς την ενθάρρυνση της Τεχεράνης) να συμπεράνει ότι δημιουργείται «παράθυρο ευκαιρίας» για την εκδήλωση της ήδη προετοιμαζόμενης (τουλάχιστον 12 μήνες πριν) επίθεσης. Η υπόθεση αυτή συνδέεται και με τη θεωρητική προσέγγιση ότι στον «κόσμο» των

¹⁷The Gaza Terror Offensive – October 07-09, 2023, Dr. Eado Hecht, BESA Center Perspectives Paper No. 2,215, October 29, 2023

πληροφοριών δεν αρκεί να γνωρίζουμε τις δυνατότητες και προθέσεις του αντιπάλου αλλά πρέπει να γνωρίζουμε και την αντίληψη που αυτός έχει για εμάς.¹⁸

Αναφορές γίνονται και σε απεγνωσμένες προσπάθειες ανωτάτων αξιωματικών των IDF να προειδοποιήσουν την κυβέρνηση αλλά και τον πολιτικό κόσμο, ότι η συνεχιζόμενη αναταραχή ενδεχομένως να προκαλέσει προβλήματα ασφαλείας καθώς οι αντίπαλοι του Ισραήλ θα προσπαθήσουν να αποκομίσουν κέρδη από αυτήν. Παρά ταύτα φαίνεται ότι δεν υπήρξαν συγκεκριμένες αναφορές στη Hamas με τον κίνδυνο να εστιάζεται κυρίως στο Ιράν, την Hezbollah και το ξέσπασμα μιας νέας κατευθυνόμενης «Ιντιφάντα» στη Δυτική Όχθη.¹⁹ Ενδιαφέρουσα και η αντίληψη ότι η Hamas προτιμούσε να προκαλεί επεισόδια στη Δυτική Όχθη παρά στη Λωρίδα της Γάζας καθώς εκεί αποδυνάμωνε την αντίπαλο της Παλαιστινιακή Αρχή. Η αποδυνάμωση της τελευταίας κρίνονταν ικανοποιητική από ορισμένες δυνάμεις στο Ισραήλ καθώς πίστευαν ότι ευνοούσαν τη σταδιακή επέκταση των επικοισμών στη Δυτική Όχθη.²⁰

Ποια όμως είναι τα βαθύτερα αίτια που πολλάκις οδηγούν σε αντίστοιχες αποτυχίες έγκαιρου εντοπισμού της απειλής και την επικράτηση μιας λανθασμένης αντίληψης για τις δυνατότητες και προθέσεις του αντιπάλου;

Διαχρονικά η υποτίμηση του αντιπάλου είναι η βασική γενεσιουργός αιτία κάθε αιφνιδιασμού. Ο αντίπαλος, συνήθως υποδεέστερος, στρατιωτικά, τεχνολογικά αλλά και σε επίπεδο γενικής μόρφωσης ικανοτήτων και δεξιοτήτων δεν θα είναι ποτέ ικανός να προβεί σε ένα αριστοτεχνικό σχέδιο προσβολής και παραπλανήσεως. Η τάση υποτίμησης είναι συχνά έμφυτη σε περιπτώσεις χρόνιας αντιπαλότητας ειδικά στις περιπτώσεις που ο ένας εκ των αντιπάλων εμφανίζεται υπέρτερος και επικρατεί κατά κράτος σε κάθε σύγκρουση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι πιθανοί τρόποι ενεργείας του αντιπάλου περιορίζονται σε ένα φάσμα που είναι απολύτως συμβατό με την προϊστορία του αλλά και το δικό μας δόγμα πολέμου. Πιθανοί τρόποι ενεργείας πλέον της «πεπατημένης», απορρίπτονται ή καλύτερα δεν εξετάζονται. Η υποτίμηση συμβαδίζει συνήθως με την υπερεκτίμηση των δικών μας δυνατοτήτων. Τρανό παράδειγμα, η εμπιστοσύνη των ισραηλινών διοικητών, τον Οκτώβριο του 1973, ότι οποιαδήποτε αραβική αιφνιδιαστική επίθεση θα συντριβεί άμεσα από την ισραηλινή αεροπορία και τις τεθωρακισμένες δυνάμεις του ενεργού στρατού χωρίς να χρειαστεί η ολοκλήρωση της επιστράτευσης ή ότι θα υπήρχε η αναγκαία έγκαιρη προειδοποίηση. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις της πραγματικής ισραηλινής υπεροχής (σε αέρα και τεθωρακισμένα) οι Αιγύπτιοι έδωσαν λύση με τη χρήση εκατοντάδων αντιαεροπορικών και αντιαρματικών κατευθυνόμενων βλημάτων ενώ η έγκαιρη προειδοποίηση ήρθε πολύ αργά! Στην εξεταζόμενη σήμερα περίπτωση, σταδιακά είχε

¹⁸ Foreign Affairs, *Israel's Intelligence Disaster, How the Security Establishment Could Have Underestimated the Hamas Threat*, Amy Zegard, October 11, 2023, page 5.

¹⁹ New York Times, *How Years of Israeli Failures on Hamas Led to a Devastating Attack*, Oct 29, 2023, <https://www.nytimes.com/2023/10/29/world/middleeast/israel-intelligence-hamas-attack.html> (ανάκτηση 31 Οκτωβρίου 2023).

²⁰ Foreign Affairs, *The End of Israel's Gaza Illusions*, Assaf Orian, November 03, 2023, page 4, https://www.foreignaffairs.com/israel/end-israels-gaza-illusions?utm_medium=newsletters&utm_source=fatoday&utm_campaign=The%20End%20of%20Israel%20Gaza%20Illusions&utm_content=20231103&utm_term=FA%20Today%20-%20112017 (ανάκτηση 03 Νοεμβρίου 2023).

επικράτησε η άποψη ότι η Hamas δεν αποτελούσε πρωτεύοντα κίνδυνο για το κράτος του Ισραήλ καθώς είχε αρχίσει να επικεντρώνεται στην ανάπτυξη της Λωρίδας της Γάζας και δεν θα έθετε σε κίνδυνο την ύπαρξη της με μια σύγκρουση στην οποία δεν είχε καμία ελπίδα επικράτησης.²¹ Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η ίδια η οργάνωση φρόντισε επιδέξια να δημιουργήσει μια ανάλογη εντύπωση στο Ισραήλ και να αποκρύψει όλες τις προετοιμασίες της.

Όπως προαναφέρθηκε άλλη βασική -αλλά παραπλήσια- αιτία αιφνιδιασμού είναι ότι αναμένουμε τον αντίπαλο να ενεργήσει με βάση το δικό μας δόγμα και τα δικά μας εγχειρίδια. Συνήθως ο αντίπαλος εξετάζεται υπό το πρίσμα της δικής μας αντίληψης-κατανόησης (concept). Οι ημέτερες επιδιώξεις-αντιλήψεις μας οδηγούν να επιλέξουμε ως πιθανότερο τρόπο ενεργείας του αντιπάλου αυτόν που συμβαδίζει ή και ικανοποιεί το δικό μας σχεδιασμό τονίζοντας υπέρμετρα ανάλογες ενδείξεις και υποβιβάζοντας τις αντίθετες. Η πραγματική αυτή αδυναμία αντιμετωπίζεται με τη δημιουργία «κόκκινων επιτελείων», δηλαδή αξιωματικών οι οποίοι μακροχρόνια μελετούν τον αντίπαλο και σε περιόδους ασκήσεων προσπαθούν με ρεαλισμό και μακριά από τα δικά μας υποδείγματα να επιλέξουν τον πραγματικά πιθανότερο τρόπο ενεργείας του αντιπάλου δίδοντας σε εμάς την ευκαιρία να προβληματιστούμε και να αναζητήσουμε λύσεις.

Οι αιτίες αποτυχίας εντοπισμού των σχεδίων της Hamas που περιγράφηκαν στις προηγούμενες σελίδες σταδιακά «διάβρωσαν» τις υπηρεσίες πληροφοριών του Ισραήλ. Τα αποτελέσματα αυτών των αστοχιών έρχονταν μάλιστα και σε συμφωνία με το εσφαλμένο αφήγημα που ήθελε τη Hamas να μην επιδιώκει μια συντριπτική αναμέτρηση με το πανίσχυρο Ισραήλ. Ως εκ τούτου, δομικές αστοχίες στις ισραηλινές υπηρεσίες πληροφοριών και ευσεβείς πόθοι πολιτικής και στρατιωτικής συνέπλεαν αλληλοϋποστηριζόμενες και ενισχύοντας την αντίληψη μιας αμοιβαίας συνύπαρξης των δύο πλευρών με τακτικά ελεγχόμενες αναζωπυρώσεις χωρίς όμως ακρότητες.

Πρέπει επίσης να παραδεχθούμε ότι όπως φαίνεται και παρά τη μη ύπαρξη οιασδήποτε προειδοποίησης για την επικείμενη επίθεση, ορισμένα τμήματα των ενόπλων δυνάμεων και σωμάτων ασφαλείας του Ισραήλ αντέδρασαν ανεπαρκώς. Εμφανίζονται αναφορές στον ισραηλινό τύπο για χαμηλή επάνδρωση των τμημάτων που είχαν την ευθύνη άμυνας έναντι της Λωρίδας της Γάζας,²² αναδιάταξη κρισίμων μονάδων προς τη Δυτική Όχθη αλλά και μη επαρκή εκπαίδευση των επιστράτων. Ενδεχομένως και η ίδια η Hamas να αιφνιδιάστηκε από την απρόσμενη επιτυχία της

²¹ New York Times, *How Years of Israeli Failures on Hamas Led to a Devastating Attack, Oct 29, 2023*, <https://www.nytimes.com/2023/10/29/world/middleeast/israel-intelligence-hamas-attack.html> (ανάκτηση 31 Οκτωβρίου 2023)

²² The Gaza Terror Offensive – October 07-09, 2023, Dr. Eado Hecht, BESA Center Perspectives Paper No. 2,215, October 29, 2023, «The second failure is a long-term one, and not just a failure of this government but of Israeli society in general and IDF senior commanders over the past 20 years. It stems from the insufficient manpower available on a routine basis to man the IDF's missions. This has always been a problem and has objective roots in the size of our population, the percentage of budget Israel can allocate to defense, and the extent of damage to the economy that is created by mobilizing reserves. »

και την αναποτελεσματική αντίδραση -τις πρώτες τουλάχιστον ώρες- των δυνάμεων του Ισραήλ. Θα πρέπει να αναλογιστούμε όμως και την αναπόφευκτη κόπωση του ισραηλινού λαού που επί 75 ολόκληρα χρόνια (1948-2023) ζει με το «όπλο παραπόδας» με τις περιόδους συγκρούσεων και κρίσεων να εναλλάσσονται διαρκώς.

Πέραν όμως της αποτυχίας των υπηρεσιών πληροφοριών θα πρέπει σε βάθος να εξετάσουμε και την ισραηλινή παραδοχή (παραπλήσια είχε γίνει και το 2006 με αφορμή τον 2^ο πόλεμο του Λιβάνου) ότι τα «δυτικά» δόγματα των τελευταίων 25 ετών, με αφορμή την επικράτηση της ιδέας των πολέμων χαμηλής έντασης (LowIntensityConflicts), οδήγησαν σε μείωση του ενεργού στρατού, περιορίσαν την εκπαίδευση των επιστράτων και γενικότερα αποδυνάμωσαν την προετοιμασία των χερσαίων στρατευμάτων για κλασσικές συγκρούσεις υψηλής έντασης (HighIntensityConflicts).²³

Ενδιαφέρουσα είναι η επισήμανση του Michael I. Handel ότι στη σύγχρονη στρατιωτική ιστορία ενώ ο στρατηγικός αιφνιδιασμός συνήθως επιτυγχάνεται, εν τούτοις δεν εξασφαλίζει την αναμενόμενη τελική θετική έκβαση της σύγκρουσης για τον έχοντα την πρωτοβουλία. Παρατηρεί μάλιστα ότι ο αιφνιδιαζών, συχνά αιφνιδιάζεται με το μέγεθος της επιτυχίας του και δεν μπορεί να εκμεταλλευθεί τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονται (PearlHarbor, YomKippur).²⁴

Δυστυχώς έχουμε πλέον εισέλθει σε μια εποχή όπου δεν υπάρχουν σταθερές και κανόνες στον πόλεμο ενώ η ταχύτητα εμφάνισης νέων μορφών απειλών και τεχνολογιών είναι τεράστια με αποτέλεσμα οι σύγχρονοι στρατοί, παρά τον εξοπλισμό τους, να μην μπορούν να υιοθετήσουν σε επίπεδο δόγματος, άρα και πραγματικής χρήσης, όλες τις ραγδαίες αλλαγές ή ακόμη και να αξιοποιήσουν τα μέσα που η τεχνολογία τους παρέχει.

Ίσως το σημαντικότερο δίδαγμα της σύγκρουσης να μην είναι η βαρύνουσα σημασία του αιφνιδιασμού και της ανάγκης προσεκτικής και άνευ προκαταλήψεων και εμμονών, προσπάθειας ορθής εκμετάλλευσης των πληροφοριών. Η βέλτιστη προστασία έναντι του αιφνιδιασμού είναι η συνειδητοποίηση του αναπόφευκτου αυτού του συμβάντος παρά τα λαμβανόμενα μέτρα. Μόνο όταν θεωρήσαμε, το στρατηγικό-επιχειρησιακό-τακτικό αιφνιδιασμό ως αναπόφευκτα πιθανά συμβάντα στη ροή της ιστορίας και προετοιμαστούμε κατάλληλα και για αυτό το ενδεχόμενο, τότε και μόνο τότε, θα μπορέσουμε να απαλύνουμε τις αρνητικές του συνέπειες και σταδιακά να αναλάβουμε την πρωτοβουλία των κινήσεων. Η ικανότητα αυτή προϋποθέτει ύπαρξη πολλών εναλλακτικών λύσεων, εκπαιδευμένο στρατιωτικό προσωπικό και σθένος κυβέρνησης, στρατού και λαού.

²³The Gaza Terror Offensive – October 07-09, 2023, Dr. Eado Hecht, BESA Center Perspectives Paper No. 2,215, October 29, 2023, «*But this problem has been exacerbated by a 25-year shift in strategy concocted at the IDF's most senior levels, based on new Western concepts of what wars are and how they are conducted. The result was a deliberate reduction in size of IDF reserves in general and the number of days per year that they serve. This created a built-in shortage of available troops per mission the IDF is required to conduct.*».

²⁴ Michael I. Handel, *Intelligence and the Problem of Strategic Surprise: Strategic Surprise as a Force Multiplier*, Journal of Strategic Studies, 7:3, 229-281, 1984, published online: 24 Jan 2008, page 230.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

Ιπποκράτης Δασκαλάκης, Αντιστράτηγος (ε.α.)

Ο πόλεμος του Λιβάνου το 2006 είναι γνωστός και ως πόλεμος μεταξύ Ισραήλ και Hezbollah ή επιπρόσθετα επικαλείται «πόλεμος του Ιουλίου»(στο Λίβανο)ή και «2^{ος} πόλεμος του Λιβάνου»(στο Ισραήλ). Η σύγκρουση των 34 ημερών έλαβε χώρα μεταξύ των δυνάμεων του Ισραήλ και της οργάνωσης Hezbollah στα εδάφη του Λιβάνου, του Ισραήλ και στα υψώματα του Γκολάν και χαρακτηρίζεται από αρκετούς αναλυτές ως ο πρώτος σύγχρονος «υβριδικός» πόλεμος καθόσον συγκέντρωνε στοιχεία συμβατικού και μη συμβατικού πολέμου, πληροφοριακών επιχειρήσεων και κυβερνοπολέμου. Οι ισραηλινοί αντικειμενικοί στόχοι της στρατιωτικής συντριβής της Hezbollah με την παράλληλη πολιτική της απομόνωση και αποδιοργάνωση των υποδομών της στο Λίβανο, δεν επετεύχθησαν στον προσδοκώμενο βαθμό. Η Hezbollah, παρά τις σημαντικές απώλειες που υπέστη, ενίσχυσε το γόητρο της με την αποτελεσματική αντίσταση που προέβαλε έναντι του πανίσχυρου Ισραήλ στο προνομιούχο για το τελευταίο, πεδίο μιας κλασσικής συμβατικής στρατιωτικής σύγκρουσης. Αναμφίβολα η σημερινή κατάσταση στη Λωρίδα της Γάζας μας οδηγεί σε συγκρίσεις και αντίστοιχες εκτιμήσεις των γεγονότων και ισραηλινών αντιδράσεων μεταξύ των δύο παραπλήσιων αλλά και διαφορετικών συγκρούσεων.

Το Ισραήλ εξέτασε εκτενώς τα γεγονότα του πολέμου του Λιβάνου του 2006, καταλήγοντας σε διαπιστώσεις και συμπεράσματα, επιρρίπτοντας ευθύνες σε πολιτική και στρατιωτική ηγεσία και αναλαμβάνοντας διορθωτικές ενέργειες σε όλα τα επίπεδα. Η λεπτομερής έρευνα διεξήχθη από την επιτροπή Winograd Commission που ορίστηκε από το κοινοβούλιο της χώρας και παρέδωσε το 2008 το πόρισμα της. Ενδιαφέρον έχει να εξετάσουμε ορισμένα συμπεράσματα της έρευνας που αφορούν την προετοιμασία των Israel Defense Forces (IDF) και τις πολιτικοστρατιωτικές σχέσεις και ευθύνες εκείνη την περίοδο.

Σύμφωνα με το πόρισμα, η αδυναμία των IDF να φέρουν σε πέρας -σε ένα πραγματικά πιεστικό χρονικό πλαίσιο- τους στόχους που καθορίστηκαν μετά από αρκετές παλινδρομήσεις στο τρόπο αντίδρασης, αποδίδεται σε μια μακροχρόνια ελλιπή προετοιμασία. Σημαντικές περικοπές στον αμυντικό προϋπολογισμό συνετέλεσαν σε σημαντικές δυσλειτουργίες και ελλείψεις στη διοικητική μέριμνα, στην προετοιμασία των επιστράτων αλλά και στην εκπαίδευση των μονάδων. Ένα μη λειτουργικό «νεωτερικό» στρατιωτικό δόγμα με αντιλήψεις επικράτησης των συγκρούσεων χαμηλής έντασης (Low Intensity Conflicts) έναντι των συμβατικών μορφών πολέμου (High Intensity Conflicts) έστρεψαν τις IDF σε προετοιμασία ανάληψης «αστυνομικών» καθηκόντων και έφερε σύγχυση στις μέχρι τότε χρησιμοποιούμενες επιτελικές διαδικασίες. Πίσω από αυτές τις αστοχίες υπήρχε μια αντίληψη στις πολιτικές και στρατιωτικές elites ότι το Ισραήλ ήταν πλέον «εκτός της εποχής των πολέμων» έχοντας επαρκή στρατιωτική δύναμη και ανωτερότητα για να αποτρέψει άλλους από το να κηρύξουν πόλεμο εναντίον του. Κατά συνέπεια η κυρία πρόκληση που θα αντιμετώπιζαν οι χερσαίες δυνάμεις ήταν η αντιμετώπιση χαμηλής έντασης ασύμμετρων συγκρούσεων. Αναπόφευκτα οι γενικότερες προετοιμασίες για έναν «πραγματικό πόλεμο» (realwar) ατόνησαν μαζί με όλες τις απαιτούμενες

ενέργειες σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, στρατιωτικό, ηθικό, πολιτισμικό επίπεδο (προσέξτε την πολυμέρεια των εμπλεκόμενων τομέων). Εκτιμάται ότι παρά τα συμπεράσματα του 2006, η λανθασμένη αυτή αντίληψη επανήλθε ξανά 15 χρόνια με τραγικές συνέπειες.

Ενδιαφέρον έχουν και τα συμπεράσματα της Επιτροπής αναφορικά με τη διεξαγωγή του πολέμου στο ανώτατο κλιμάκιο, συμπεράσματα που εστιάζονται στις πολιτικοστρατιωτικές σχέσεις κορυφής και αποτελούν πλέον «εγχειρίδιο» λειτουργίας σε αυτό το επίπεδο. Συγκεκριμένα και μεταξύ των πολλών ενδιαφερόντων σημείων αναφέρονται:

Ο Πρωθυπουργός έφερε την πλήρη και ολοκληρωμένη ευθύνη για τις αποφάσεις της κυβέρνησης και τις επιχειρήσεις των Ενόπλων Δυνάμεων. Υπήρξε υπεύθυνος για το γεγονός ότι οι στόχοι της εκστρατείας δεν ήταν συγκεκριμένοι, προσεκτικά διατυπωμένοι και εφικτοί με τους επιλεγέντες τρόπους ενεργείας. Σε τελευταία ανάλυση αυτοί ήταν υπεραισιόδοξοι και μη επιτεύξιμοι. Μάλιστα όταν έγινε κατανοητό ότι η εκπλήρωση τους ήταν ανέφικτη δεν τροποποίησε ανάλογα τα σχέδια δράσεως. Δεν μερίμνησε για τη σε βάθος εξέταση των επιχειρησιακών σχεδίων, έλαβε βιαστικές αποφάσεις χωρίς να εξαντλήσει τον κύκλο διαβούλευσης με άλλους εμπειρογνώμονες εκτός Ενόπλων Δυνάμεων και χωρίς να εξετάσει το σύνολο των εναλλακτικών λύσεων.

Ο Υπουργός Άμυνας δεν είχε επαρκή γνώση για τις βασικές αρχές χρήσης στρατιωτικής δύναμης για την επίτευξη πολιτικών στόχων. Επίσης δεν ενήργησε με μια ευρύτερη αντίληψη και στρατηγική για τα «μέσα» την ευθύνη των οποίων είχε. Δεν ζήτησε επιχειρησιακά σχέδια από τις IDF, δεν επέβλεψε την πολεμική προετοιμασία και καταλληλότητα των στρατιωτικών μέσων και ούτε εξέτασε την συμβατότητα στόχων και επιλεγέντων στρατιωτικών τρόπων δράσεως. Η απειρία του δεν του επέτρεψε να «αμφισβητήσει δημιουργικά» τις προτάσεις του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου και τις αποφάσεις του Πρωθυπουργού σχετικά τους τρόπους δράσεως.

Ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου (Chief of Staff-COS) αποτελούσε την κύρια πηγή πληροφόρησης αναφορικά με τις Ένοπλες Δυνάμεις, τα σχέδια τους, τις δυνατότητες τους και παρουσιάσεις τις προτάσεις του στην κυβέρνηση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση (2006) δεν ήταν προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει ένα συμβάν απαγωγής προσωπικού (2 στρατιώτες απαχθέντες από τη Hezbollah) καίτοι υπήρχαν ενδείξεις. Όταν αυτό συνέβει, αντέδρασε αυθόρμητα χωρίς να ενημερώσει την πολιτική ηγεσία για τη σοβαρότητα της καταστάσεως και ενδεχόμενες συνέπειες ούτε παρουσίασε λεπτομερή και επικαιροποιημένα σχέδια αντίδρασης. Επίσης δεν ενημέρωσε την πολιτική ηγεσία για τα σοβαρά προβλήματα στην προετοιμασία των IDF για την ανάληψη της εκστρατείας που βιαστικά αναλήφθηκε. Ούτε έδωσε επαρκείς απαντήσεις για την εκστρατεία σε ερωτήσεις άλλων υπουργών και δεν ενημέρωσε την κυβέρνηση για τις ανησυχίες από πλευράς των IDF για τη συμβατότητα στρατιωτικών μέσων και πολιτικών στόχων. Ιδιαίτερη ευθύνη του καταλογίζεται καθώς ενώ ήξερε ότι ο Πρωθυπουργός και Υπουργός Άμυνας δεν διέθεταν στρατιωτική εμπειρία δεν φρόντισε για την ολοκληρωμένη ενημέρωσή τους

αφήνοντας τους να έχουν την εικόνα ότι οι IDF ήταν επαρκώς προετοιμασμένες διαθέτοντας σχέδια προσαρμοσμένα στις περιστάσεις και στόχους.

Το πόρισμα της Επιτροπής συνεχίζει προσθέτοντας στο «κάδρο» των ευθυνών και άλλους αποδίδοντας ευθύνες για την αποτυχία επικαιροποίησης του ισραηλινού δόγματος ασφαλείας, ώστε να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά όλες τις απειλές, στις κυβερνήσεις των τελευταίων ετών. Επίσης επικρίνει ανώτατα στελέχη των IDF (επικεφαλείς τομέων πληροφοριών, εκπαίδευσης, επιχειρήσεων), ότι δεν προέβαλαν έγκαιρα και μετά εντάσεως τις επιφυλάξεις τους τόσο εντός του πλαισίου της στρατιωτικής διαδικασίας λήψεως αποφάσεων, όσο όμως και προς την πολιτική ηγεσία.

Συμπερασματικά, η Επιτροπή καταλόγισε προσωποποιημένες ευθύνες στα 3 ανώτατα πρόσωπα υπεύθυνα για την πολιτικοστρατιωτική συνεργασία και επιχειρήσεις (Πρωθυπουργός, Υπουργός Άμυνας, Αρχηγός Επιτελείου). Δεν αποδέχθηκε επιχειρήματα αναρμοδιότητας, ελλιπούς γνώσεως στρατιωτικών θεμάτων, ανεπαρκούς πληροφόρησης, μη αμφισβήτησης πολιτικών αποφάσεων και κατακεραύνωσε την μη μετά επιτάσεως προβολή αντιρρήσεων, ανησυχιών και προσωπικών εκτιμήσεων όχι μόνο από τους παραπάνω αλλά και από χαμηλότερους στην ιεραρχία. Οι 3 προαναφερθέντες, λίαν συντόμως οδηγήθηκαν εκτός της «ενεργού» υπηρεσίας.

Το πόρισμα της Επιτροπής Winograd (όπως και το αντίστοιχο της Επιτροπής Agranatπου εξήτασε τα γεγονότα του πολέμου του YomKippur) θα πρέπει να διδάσκεται στις ανώτατες στρατιωτικές σχολές, στη διπλωματική ακαδημία και να διασφαλίζεται ότι Πρωθυπουργός και Υπουργοί-Υφυπουργοί Άμυνας έχουν μελετήσει και κατανοήσει (τουλάχιστον) τα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτά.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από το επίσημο PressRelease της CommissionWinograd <https://www.wsj.com/public/resources/documents/winogradreport-04302007.pdf> (ανάκτηση 29 Οκτωβρίου 2023).

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Ο Ιπποκράτης Δασκαλάκης του Αθανασίου είναι Αντιστράτηγος εα, διδάκτορας Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και Διευθυντής Μελετών στο Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ).

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1961 και αποφοίτησε από την Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1983 ως Ανθυπολοχαγός του Πυροβολικού. Απόφοιτος των προβλεπομένων σχολείων του Όπλου του, της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) της Σχολής Εθνικής Αμύνης (ΣΕΘΑ) και με θητεία στο AFSOUTH/J2 (Ιταλία) και στο SHAPE/J5 (Βέλγιο). Διοικητής της 80 Μοίρας Αντιαεροπορικού Πυροβολικού (Κω). Αποστρατεύθηκε το 2013 με τελευταία τοποθέτηση αυτή του Διοικητού του NATO Missile Firing Installation (Πεδίο Βολή Κρήτης).

Αποφοίτησε επίσης από το Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών (2003) και κατέχει Μεταπτυχιακό Τίτλο σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές (2008) ενώ απέκτησε από το ίδιο Πανεπιστήμιο και το διδακτορικό τίτλο στις Διεθνείς Σχέσεις (2021).

Συνεργάζεται ως ερευνητής με το Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων (ΙΔΙΣ) και ως διαλέκτης και συνεργάτης στη Σχολή Εθνικής Αμύνης (ΣΕΘΑ) και στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Παρουσιάζει αναλύσεις σε διάφορες ιστοσελίδες και περιοδικά για θέματα Στρατηγικής και Διεθνών Σχέσεων.

Στοιχεία Επικοινωνίας:

Τηλέφωνα: 210-6543131, 6983457318

E-mail: rafaelmarippo@yahoo.gr

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΚΑΡΤΖΟΝΙΚΑΣ

Ο αντιστράτηγος (ε.α.) Παναγιώτης Γκαρτζονίκας αποφοίτησε το 1981 από τη Σχολή Ευελπίδων και κατετάγη στα Τεθωρακισμένα. Έχει διοικήσει σε όλα τα επίπεδα από τη διμοιρία μέχρι τη μεραρχία ενώ διετέλεσε διοικητής της XX Τεθωρακισμένης Μεραρχίας και στρατιωτικός διοικητής της Λήμνου. Επίσης έχει υπηρετήσει σε διάφορες επιτελικές θέσεις του Γενικού Επιτελείου Στρατού, μεταξύ των οποίων και διευθυντής της Διευθύνσεως Σχεδίων και υποδιευθυντής του Γραφείου Επιχειρήσεων.

Από πλευράς διεθνούς εμπειρίας έλαβε μέρος σε αποστολή στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα το 1996 για έξη μήνες, ως Παρατηρητής της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πρώτων παλαιστινιακών εκλογών. Επιπλέον, υπηρέτησε για τρία χρόνια στο Σώμα Ταχείας Αντίδρασης (ARRC) του NATO στη Γερμανία, όπου ήταν επικεφαλής Ομάδας Σχεδίασης Επιχειρήσεων. Με αυτά τα καθήκοντα το 2006 μετέβη με το ARRC στο στρατηγείο της ISAF στο Αφγανιστάν για οκτώ μήνες και εκπόνησε με την ομάδα του το πρώτο σχέδιο επιχειρήσεων της ISAF, για όλη την περιοχή επιχειρήσεων του Αφγανιστάν.

Είναι απόφοιτος της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου και της Σχολής Εθνικής Άμυνας, ενώ έχει παρακολουθήσει και το τμήμα Διοικητών Υπομονάδων (Ιλάρχων) της Σχολής Τεθωρακισμένων της Γερμανίας.

Από ακαδημαϊκής πλευράς, απέκτησε δυο μεταπτυχιακούς τίτλους (Μάστερ) από το Monterey της California (NPS), στις Στρατηγικές Σπουδές (Master of Arts) και στην Αμυντική Ανάλυση (Master of Science). Την παρούσα περίοδο τελειώνει τη διδακτορική του διατριβή («Οι Πολιτικοστρατιωτικές Σχέσεις και η Επίδρασή τους στη Στρατηγική Αξιολόγηση») στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Έχει διδάξει Στρατιωτική Στρατηγική στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και είναι διαλέκτης στη Σχολή Εθνικής Άμυνας. Επίσης είναι Διευθυντής του με ομότιμη αξιολόγηση ηλεκτρονικού περιοδικού *ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΝ* (<https://strategein.gr/>).